

„LUPTA PENTRU LUMINA“

„LUMINA PRIN LUPTA“

LITERATORUL

NOEMBRIU 1881

ABONAMENTUL :

Pe trei luni 5 lei; pe șase luni 10 lei; pe an 20 lei

ADMINISTRAȚIA

Strada Poșta-Veche No. 6. Episcopie.

— SCRISORILE NEFRANCATE SE REFUZA —

PROVIDENȚA

Un boier o adusese de la țară. — O 'nșclase
 Și la urmă, în noroiul de pe strade-o aruncase!
 Iși schimbase biata față, prașă, sapă, casă, port,
 Mumă, Tată și Logodnic, pentr'o inimă de mort!
 Cum s'ar mai întoarce-acasă când rușinea o pătează? ..
 Duce-se unde se duce frunza pe un turbur val,
 Ea ce 'și-a schimbat zevelca pentr'o fustă de percal!
 Tatăl său n'ar mai cunoaște-o, pe când mă-sa ce oftează,
 Dac'ar mai primi s'o vază, s'ar uita la densa-reu,
 Tatăl său nu'i mai é tată, Niță nu mai este-al său!
 Văile cele 'nflorite n'are să le mai revadă....
 Și ea plânge;... — și deseultă, goală-pușcă prin zăpadă
 Rătăcind prin mahalale, umblă făr'a se gândi
 Incotro are s'apuce singură și părăsită....
 N'are 'n București pe nimeni și de dânsul é zgornită...
 Plânge.... — Trebuia din vreme lacrimi a răspândi!

Câte ceasuri alergase, searbădă și înghețată
 Nu se știe, ênsé noaptea coborise înstelată
 Și la poarta unei case ce avea pe zid un semn
 Căruia de multe veacuri se închină mic și mare,
 Crucea, — semn de răstignire, iar acolo: „De vênzare“,
 Biata față amorțise pe o laviță de lemn!

De la dreapta ei, în albe, și bătând din aripă late
 Gata ca să zboare 'n ceruri, sfântul ânger păzitor,

Bibl. Univ. Cluj

Nr. 1002-1921

Pleoplele'i învinețite le 'nchidea pe jumătate,
 Când pe ulița deșartă se ivi un trecător;
 Ea 'l văzu subț felinare c'o nădejde 'ntremătoare
 Apăru 'nbrăcat în negru pe zăpada lucitoare,
 Și oprindu-se în dreptu'î, ea 'l recunoseu pe loc:
 Era fața unui prèot ce de-a patimilor sfadă,
 Lămurită ca tămîia ce se arde pe altar,
 De subț barba 'î înalbită de a timpului zăpadă,
 Strălucea însuflețită de al cerurilor dar !

El deschise poarta curții, și atunci biata copilă
 Zise:— „Mor de ger și foame!“...—Iar coprins de-o sfântă milă
 Bunul preot auzind'o se întoarse către ea :
 —„Dumnezeu n'o se te lase! Aiți nădejde fata mea!“
 Și rostind aceste vorbe trase poarta dupe dînsul
 Și se zăvorî 'n odaie ca se nu'î audă plînsul!

Crivêțul se rîdicase ascuțit pe țuturoaie
 Ce-afîrnatî cristalizate în fantastic figurî
 Pe subț strașinile sure înceștate 'n crepături; —
 Pleoplele'i se închisese și a lacrîmilor ploaie
 Înghiețase 'n gerul aspru pe al genelor lung fir
 Licărind prin întunerec ca mărgelile de safir;...
 Inclinându-se asupra'î, cu un zîmbet plin de taină,
 Alb ca marmora la față, subț a negurilor haină,
 Ângerul care veghiază printre cruci de cimitir
 Cu o mână înghiețată buzele'î le atinsese
 Și părea că 'nsuflețirea pe obraz i se stinsese!...
 Dar din somnul vecinicieî care gata sta să 'nceapă
 Niște vorbe-armonioase auzi făr' se priceapă
 Și 'î părea că e purtată pe-aripe de serafimî
 Printre coruri de fecioare și de mîndrii hieruvimî...
 Iar scaldată 'n raze de-aur, dintre raiuri auzea:
 „Dumnezeu n'o se te lase! Aiți nădejde fata mea!“

Când se deșteptă sîrmana, se afla 'ntr'o casă mare...
 O femeie gîrbovită se 'nelina asupra ei,

Și văzu lucind la poartă două roșii felinare
Care trimeteau prin geamuri niște jalnice schinte! (1).

București, 1881 Noembrie.

Al. A. Macedonski.

COSTICA

(Nuvela originala)

Numele i l'am spus.— Este una din acele searbăde și poetice figuri ce se întâlnește une ori pe ulițele noroioase ale Bucureștilor.

Ochiul lui mari și negrii, fruntea lui largă și umbrită de un păr mlădios, părea că spun ceva, dar vorbele lui nu spuneau mai nimic.

În școală fusese cel mai lenș; rămânea repetent în mai toate clasele și băieții îl huiduia.

Nuși făcuse nici un prieten de copilărie, și de aceea, văzându-l pe podurile Bucureștilor, cunoștințele de căciulă ce avea, nu puteau să știe nici dacă e din București, nici dacă e fecior de boier, nici dacă e fecior de parvenit.

Urea poeziile și poezii.

Urea femeile.

Urea societatea.

Și cu toate aceste, poeziile îl fermecau fără să vrea, căci era poet.

Femeile, — oaichieșe sau plăvițe, — treceau noaptea pe dinaintea ochilor săi pe jumătate închiși, ca niște năluciri.

Societatea, îl atrăgea, căci nu era mizantrop.

Mulți erau mirați, de un caracter ce se desmința pe fie-care moment în asemenea fel.

Inima sa era un fel de gazdă ce nu închidea ușa la nici-o simțire.

Era momente când era bun, momente, când era rău.

Fără a fi citit pe Lara era un fel de Lara.

Fără a fi citit pe Rola era un fel de Rola.

Crud ca Neron.

Bun ca Isus.

Adânc ca Darwin.

Domol ca Platon.

(1) În 1876, s' a luat măsura de a se deosebi casele de prostituție prin punerea la poartă a unu sau două felinare colorate.

Rob al cărnii ca un satrap.

Desmățat ca Neron.

Sficios ca Iosef.

Eloquent ca Cicerone.

Astfel este Costică, și vocea sa vibrează, aci ca o melodie, și răsună, aci, ca un răcnet.

Dacă ar fi avut avere, ar fi fost Antichristul, și ar fi tîrît în urma sa, lumea, îngrozită și fermecată.

Ar fi semănat aurul cu acelaș dispreț, fie pentru a face un act de virtute, fie pentru a se cufunda în vre-o faptă mîrșavă.

— Mario, zicea el într'o seară de primă-vară, unei tinere copile, te iubesc !

Și căzuse la picioarele ei, și brațele lui îi înconjurau mijlocul, și buzele lui se apropiau de buzele ei.

Despletită, copila îl ruga și se desbătea tremurătoare.

Mă vei face soția ta, Costică?... Voiesc să știu mai întîi această, strigă Maria de-o-dată, atinsă ea de un șarpe subt întîia sărutare a tînerului.

Costică tresări. Brațele lui se deslănțuiră; mâna lui se răci; ochii lui se acoperiră de o ceață întunecoasă.

— Nu; respuse el în sfîrșit. Tu nu vei fi soția mea nici-o-dată.

— Nici-o-dată? zise copila... A! dar eu nu pot să primesc o asemenea iubire. Fugi! Părăsește îndată această odaie în care am avut nesocotința să te primesc fără știrea părinților mei!

Tînerul se sculă fără se zică un cuvînt, își luă pălăria și deschise ușa.

Maria rămăsese în mijlocul casei :

— La revedere! îngână ea.

— Adio! respuse Costică și trase ușa după sine.

* * *

Maria, îl auzi coborînd una câte una treptele scării. Avea șase-spre-zece ani și inima ei bătea cu repeziciune. Se repezi la fereastră. Costică era deja în uliță și pasul scu resuna pe trotuar.

— Costică! șopti Maria.

— Domnișoară!

— Revino. Voiu se'ți vorbese.

— Nu.

— Te rog.

— Voiu veni mâine.

Și el se depărtă.

Maria îl privi până nu'l mai văzu. El dispăru la colțul unei uliți în paltonul lui cenușiu.

A doua zi noapte, Costică se reîntoarse. Ea l'aștepta de mult.

— Și va să zică nu mă iubești? zise tânăra fată.

— Ba da.

— Atuncea mă vei face soția dumitale.

Nu.

— Mă vei iubi cel puțin tot-d'a-una?

— Nu cred. Tot ce știu este, că acuma te iubesc. Nu știu ce va fi mâine!

— Dar....

— E zadarnic orî-ce. Fii a mea și vom vedea....

— O!

Atâta cinizm, saū, cu alte cuvinte, atâta sinceritate o rânise în delicateța sentimentelor ei. La această exclamare, Maria înclină capul.

— Ce voești, domnișoară?... Dumneata ești dintr'o lume ideală... Ai citit romane... Voești jurăminte...

— Domnule....

— Da; și ai socoti ca o mare jertfă dacă ai urma inimei și naturei. În realitate ênsă nu faci nici o jertfă și dacă m'ai iubi, dacă așiu avea dreptul să te strêng la pieptul meu, ai vedea că aceea ce socotești ca o jertfă nu e de cât un lucru firesc, de cât...

Maria plângea :

— Este cu puțință, îngâna ea, să iubesc un asemenea om, căci îl iubesc, da!

Costică se apropiase de ea :

— Pentru ce plângi? zise el încet ca o suflare înclinându-se asupra ei...

— Te urese Domnule... O!... te urese... Costică! zicea Maria.

Noi știm ce prețuiește ura unei femei...

Și buzele lor se împreunară într'o lungă sêrutare.

*
*
*

Costică n'a luat pe Maria și după câtă-va vreme a părăsit'o.

Maria n'a găsit nimica mai bun de cât de a se face călugăriță.

Dacă a făcut bine Costică, nu știu.

Dacă a făcut bine Maria, nu știu.

Dacă am făcut bine se seriū această întêmplare, nu știu.

Ce știu, este că aceea ce se numește căsătorie, este o instituțiune omească, pe câtă vreme, Amorul, fie ca simțire, fie ca simț, este o instituțiune divină.

DE-ALE SPIRITUALIZMULUI

(după un Doctor în medicină)

Se dă numele de spiritualism, cugetărilor și sentimentelor care caută a înălța spiritul de-asupra materiei, care sunt atrase mai mult de ocupațiunile mentale de cât de cele fizice, care cultivă virtuțile morale mai mult de cât cele corporale.—Spiritualismul este una din opiniunile cele mai răspândite, în zilele noastre. Dacă analizăm cugetările și sentimentele noastre, găsim că ele sunt adăpate de spiritualism, care a căpătat o influență asupra-ne, chiar prin educațiunea ce am primit și prin atmosfera morală, care ne înconjoară.—Clasele bine educate preferă fără voia lor, sublimitatea morală în locul celei fizice.

Toți aspirăm să devenim poeți sau cugetători distinși, a câștiga un renume prin talentul literar, a ne prepara o inteligență deosebită, o inimă călduroasă, simpatii profunde. — Privim cu oare care indiferență virtuțile fizice ale ori-cărui corp robust și sănătos.—Respectăm prea puțin aceste virtuți în acela care le posedă, dar ne închinăm cu admirațiune înaintea înaltelor facultăți mentale. — Gusturile celor mai mulți oameni aparținând claselor cultivate, sunt pe deplin spiritualiste.—Studiile literare, ocupațiunile intelectuale, poezia, morală, religiunea spirituală, absoarbe întreaga lor preocupățiune. Științele fizice, egercițiul și igiena corpului nu sunt de cât ocupațiuni secundare, fără a se înțelege marele lor folos. — Oamenii bine crescuți, (?) cred că corpurile robuste și înclinațiunea către egercițiurile corporale sunt semnele caracteristice ale săracilor, și că, cultura spiritului, iar nu aceea a corpului, este singurul bine ce pot căpăta.

Amendouă aceste virtuți ênsă, reunite în acelaș individ 'i-ar aduce o mare fericire, dar se constată foarte rar asemenea individe. — În general, virtuțile fizice se găsesc la bogați; — și rar se poate întâlni o constituțiune viguroasă la oamenii de litere și la aceia care se ocupă cu munca intelectuală. — Acești oameni formează de ordinar o rasă degenerată, cu corpul prea slab pentru un spirit prea aprinzător. — Dar ei nu au nici o grije. — Ce le pasă dacă corpul e slab, când spiritul le este puternic și pierdut în sfere cu totul ideale? Ei se mângăe, celebrând triumful spiritului asupra materiei.

Iată greșeala cea mai periculoasă.

Nu trebuie dar să nesocotim nici una din facultățile noastre, fie mentală sau fizică. — Dacă omul de litere nu suferă el ênsuși de urmăriile culturii sale restrânse, de slăbiciunea constituțiunii sale, apoi, copii săi, vor suferi netăgăduit acele urmări. — Ei vor naște degenerați, slăbănogi, bolnăvicioși, natural, după proporțiunea cu care au degenerat părinții lor. Nenorocire acelor copii ai spiritualităților obosite, ori care ar fi valoarea numelui lor, totuși acest renume nu e în stare a le rescumpăra sănătatea. Cu toate acestea, ori cine neîngrijește forțele sale corporale, ar trebui să renunțe la speranța de a deveni un bun cugetător și un scriitor distins. Dacă corpul este șubred, înclinat sensațiunilor dezordonate, spiritul va lipsi fără îndoială din acele elemente care contribuie a forma sublimitatea literară; sănătatea, vioiciunea, gustul natural, veselia, care sunt calități ale unui spirit sănătos și bine echilibrat, ar lipsi și ele dacă n'am ține socoteală de virtuțile fizice.

Spiritualismul slăbește nu numai corpul dar și spiritul omului, căci unul nu poate degenera fără să atragă și pe cel-alt.

Altă dată curagiul fizic și vigoarea erau privite ca cele mai mari calități. Dar astăzi oamenii s'au adâncit din ce în ce în spiritualism. Au pierdut gustul bine făcător pentru egercițiurile fizice; preferă plăcerile intelectuale în locul celor corporale.

Să comparăm, de exemplu oamenii de înalta societate, din zilele noastre cu aceia din timpul Grecilor și a Romanilor, sau mai bine zis, cu vigoaroasele constituțiuni ale țăranilor, și vom găsi o enormă diferență fizică. — Să trecem pe stradă și să observăm majoritatea oamenilor care trec. — Vom găsi puțin din ei, a căror stare fizică să nu fie o rușine și un subiect de întristare pentru rasa noastră.

Această degenerațiune se observă nu numai în exterior și în absența forțelor vi-rile; dar chiar și în maladiile care provin din slăbiciune. — Ftizia ocupă primul rang, ftizia, acest destructor teribil al rasei noastre, prin care se stinge a șasea parte din oameni, la influența căreia puține familii scapă neatacate.

Ftizia este un semn sigur și netăgăduit al degenerațiunii fizice și al slăbiciunilor corporale, și am putea numi epoca noastră, din acest punct de vedere, *epoca fizică*, în istoria lumii. — Această boală n'a fost nicădată mai răspândită ca astăzi, și spiritualizmul poate fi considerat ca o cauză principală a acestui rău.

Oricât de mare este puterea degradatoare a spiritualismului pentru bărbat; el este cu mult mai degradator pentru femeie. — Forța, vigoarea, curajul și activitatea nu sunt privite ca niște calități ale femeii; în ochii spiritualizmului, toate acestea, nu contribuie decât puțin la farmecele femeilor. — Iată pentru ce starea fizică a femeii este în general cea mai degradată. — Femeile au devenit creaturi slabe, timide, delicate, care obo-sesc la cel mai scurt drum, căci mușchii lor sunt fără putere și nervii supărăcioși și iritați. — Comparându-se Doamnele noastre de orașe cu țerancele țării și sănătoase, se va vedea cât de mare este diferența între starea lor fizică. — Și această degenerațiune nu distruge numai sănătatea lor ci a întregii rase omenești, — căci forța copilului depinde de forța mamei ca și de aceea a tatălui. — Prin spiritualism, spiritul femeii este slăbit ca și corpul. — Științele naturale se consideră ca netrebuincioase femeilor; și secul lor este înclinat către o ordine de cugetări și de sentimente așa de restrânse, încât toate facultățile lor mentale sunt paralizate.

Afară de acestea, spiritualizmul, mai are niște idei morbide, foarte periculoase. Pofta de mâncare este privită ca un ce grosolan. — Mulți oameni și mai cu seamă femei, găsesc că e rușinos a mânca mult; ei zic că cumpătarea este o probă de delicatețe și de spiritualitate. — A avea poftă de mâncare, ei zic, că e tot ce poate fi mai vulgar; trebuie să ne ocupăm, adăogă ei, cu plăceri intelectuale mai cu seamă cu ecercitarea sentimentelor noastre. Această eroare e una din cele mai funeste; căci pofta de mâncare, departe de a fi un ce rușinos, este cel mai bun martor al unei sănătăți depline și al unui fizic regulat.

Gusturile ca și judecățile noastre, sunt vițiate și efeminate de spiritualism. De exemplu, putem lua opiniunile predominante asupra frumuseții. — Trăsuri delicate, o talie frumoasă, mâini și picioare mici, o fizionomie dulce și simpatică: — iată condițiunile principale ce se caută la o femeie pentru ca ea să placă. — Rari oameni, care să cautei la o femeie forța și sănătatea. Se dă numele de frumoase, la fetele mici, care au poate figura văpsită și ochii acoperiți de-o paloare interesantă; și cu toate acestea, un observator dibaci vede într'ênșii, probe netăguite despre degenerarea fizică a epocii noastre. — O talie înaltă, un corp plin, — a cărui grosime nu este datorită grăsimii, e dezvoltării musculare, — iată pentru femeie ca și pentru bărbat, adevărata frumusețe.

Să nu privim dar, talia mică, picioarele mici, mâinele șubrede, figura delicată, ca niște lucruri adevărat frumoase, fie în noi, fie în alții; — aceasta ar fi să confundăm principiile binelui și ale rului. — Iată regulile ce trebuie să urmeze aceia-ee doresc o ado-

vărată frumusețe: procurați-vă mai întâiu *forța și sănătatea*, un corp viguros și un spirit bine cultivat și restul va veni de sine însuși.

La bărbat, nu se ia în seamă frumusețea fizică; calitatea lui specială se consideră numai din punctul de vedere al inteligenței.—Iată dar un ezeemplu despre judecata falsă a spiritualizmului.—Omul care și îngrijește corpul este privit ca un dobitoc pretențios; pe când omul slab și delicat, care se umflă cu superioritatea sa mentală și călugărul slab și uzat care se îngămfă de triumful spiritului asupra materiei, să zice că este nobil și dotat cu adevărate calități.—Amar ênsă pentru aceia care nutresc ast-fel de credințe.

Ast-fel dar, nu numai printr'o reformă spirituală, dar și printr'o reformă fizică omenirea de astăzi, trebuie să fie fortificată. Chiar dacă ideile moralistilor asupra virtuților morale ar fi corecte; chiar dacă sănătatea morală ar fi înlocuită cu succes, după cum susțin unii spiritualiști, totuși ea nu poate aduce decât prea puține foloase.—Avem trebuință mai mult de o religiune fizică iar nu de o religiune spirituală.—Virtuțile fizice au fost neîngrijite și au mai multă nevoie de îndreptare.—Virtuțile morale trebuiesc și ele încurajate, dar numai prin virtuțile corporale, căci în starea de degradare fizică în care se află omenirea, zadarnică este închipuirea că o sublimitate morală poate înlocui cu succes pe cea materială.—Iată pentru ce, reformele sanitare, trebuie să le admitem ca o adevărată cultură individuală în facultățile noastre corporale.

Trebuie să tindem ca: bărbat, femei sau copil să capete o constituțiune tare, puternică și viguroasă, un corp a cărui sănătate înflorită să poată înlătura fizia și cele l'alte maladii provenite din slăbiciune.

Să nu ne credem fericiți, decât atunci când nervii, mușchii și corpurile robuste ale strămoșilor noștri, vor veni din nou să predominescă printre noi, și să se împreuneze cu foloasele civilizațiunei dezvoltate, cu lumina actuală, ca ast-fel să ne prelungească durata și să ne procure o sănătate naturală.—Trebuie dar, să încurajăm jocurile, care procură forța și sănătatea, cu aceeași stăruință cu care cultivăm și virtuțile morale.—Trebuie să stimăm sublimitatea corporală ca și pe cea morală.—Să ne deprindem a venera întreprinderile sensuale ca și pe cele intelectuale, științele fizice ca și pe cele mentale.—Și ast-fel, vom ajunge a înțelege egalitatea între mărimea universului material și între aceea a universului moral, mărimea unei adevărate religiuni fizice și spirituale.

T. M. Stoenescu.

MOȘTENITORUL CRIMEI

Dramă în 5 acte cu 7 tablouri

de

GEORGE BUZOIANU

dedicațiune D-lui

V. A. URECHIE

PERSOANELE

Ion Nedeleanu

Alexandru Rojan

George Nedeleanu

Marin

Vasile

Un doctor

Un prezident

Un procuror

Un jude

Un supleant

Stan (gropar)

Gligore BCU Cluj / Central University Library Cluj

Eleonora Nedeleanu

Elena Cernățeanu

Maria

Catinca

Jurați, jandarmă, public, călugărițe

Acțiunea se petrece în timpurile actuale, Actul I la țară, cele-alte în București, tabloul din urmă la o mănăstire.

ACTUL I.

TABLoul I.

Un salon bine mobilat. Ușă în fund, care dă în sala. Ușă la stânga, care dă în camera Doamnei Nedeleanu. Ușă în dreapta, care dă în cabinetul D-lui Nedeleanu. Cortina ridicată surprinde pe Eleonora și pe Catinca vorbind. Se arată ca conversațiunea durează de mult.

SCENA I.

ELEONORA, CATINCA

ELEONORA

Ia vezi de te uiță Catinco pe drumul despre Râmnic, nu se vede venind nici o trăsură?

CATINCA (sculându-se)

Bine cuconiță (ese pe ușa din fund).

SCENA II.

ELEONORA singură

Trebuia să vie de eri, și el nu mai sosește. Ce i s'o fi întâmplat?...

SCENA III.

ELEONORA, CATINCA

CATINCA (repede)

S'aud niște clopote, cuconiță, sărut mâna.

ELEONORA

A... este el de sigur. (pausă) In sfârșit!

CATINCA

Slugile din curtespun că o cunosc numai după clopote; e trăsura cuconului ispravnic; a apucat pe dupe biserică; dac'o fi el apoi trebuie să sosească numai de cât.

ELEONORA

Te mai îndoiești Catinco? Este el de sigur; iute,—deretecă prin casă (s'aude zgomot printre culise).

CATINCA (deretecând prin casă)

Iacă, nu spuncam eu cuconiță?

ELEONORA

Poftește-l aci, Catinco, și spune-i că viu numai decât (ese).

SCENA IV.

CATINCA

I-a venit inima cuconiței la loc, să dea Dumnezeu sănătate cuconului ispravnic, că de câte-ori vine p'aici, mai cu seamă când nu e cuconu acasă, îi mai intră în voie și cuconiței; aminteri, să te ferească Dumnezeu, e foc și părjol.

SCENA V.

CATINCA ROJAN.

ROJAN

Bună ziua Catinco.

CATINCA

Sărut mâna, cuconașule.

ROJAN

Dar ce... nu e nimeni aici?

CATINCA

Poftiți cuconașule, vine și cuconița numai de cât.

ROJAN

E singură ?

CATINCA

Singurică, cuconu nu e acasă (ese prin fund. Eleonora vine).

SCENA VI.

ROJAN, ELEONORA

ELEONORA

A!...

ROJAN

Sărut mâna doamnă!

ELEONORA

Bine ai venit!

ROJAN

Ești sănătoasă?

ELEONORA

Îți mulțunesc de bunătatea ce arăți pentru mine, sunt foarte sănătoasă.

ROJAN (așezându-se lângă dânsa)

Ești supărată pe mine ?

ELEONORA

Supărată? nici de cum.... te 'nșeli.... Pot eu să fiu supărată?.... pe dumneata mai cu seamă....

ROJAN

Ved bine că ești supărată.... ori-ce ai zice, nu mă poți scoate din astă idee.... Nu e așa? spune cu ce am greșit?

ELEONORA

Ei bine da, sunt supărată și încă foarte mult.

ROJAN

Vai de mine; dar ce am făcut?

ELEONORA

Mi se pare că trebuia să vii de erî, așa ne-a fost vorba cel puțin; ce te-a oprit de a veni?... O!... vei începe prin a 'mî spune că ai fost ocupat, că funcțiunea e ingrată, că nu ai nici un moment liber.....

ROJAN

Dar asta e adevărat, scumpa mea...— Eleonoro.....

ELEONORA

Lasă-mă.... Nu știu dacă toate astea sunt adevărate. Nu știu ce trebuie să cred! Ceea-ce știu, e că în locul D-tale, nimic nu m'ar împiedica.

ROJAN

Iată cum mă judeci.

ELEONORA

Trebuia să treci peste tot și să te ții de cuvânt. Nu știi ce însemnează o zi de așteptare ?

ROJAN

Trebuia... da trebuia..... tot-d'a-una 'mî repet acest cuvânt, trebuia să fiu tot-d'a-una lîngă tine; dar tu n'ai voit'o nici o dată.

ELEONORA

Este oare vina mea? Dumneata n'ai voit'o!

ROJAN

Da... și acum regret din ce în ce mai mult slăbiciunea mea. Acum îmi simț consecințele... Si ceea-ce e mai grozav, e că sunt nevoit a îndura nenorocirea fără a putea face nimic.

ELEONORA

Liniștește-te Alecsandre.... tu știi bine că numai pe tine te iubesc.... ce pot să fac mai mult ?

ROJAN

Tocmai asta face nenorocirea mea, căci între amorul tău și mine se pune tot-d'auna el, cu drepturile lui de bărbat legitim..... Afurisite drepturi...

ELEONORA

Si cu toate acestea, vezi, nu ai dreptate.... căci o dată ai fi putut fi bărbatul meu.... tatăl meu nu o voia, o știu; atunci trebuia să mă fur;... s'ar fi supărat, s'ar fi necăjit, dar în cele din urmă s'ar fi înduplecat... și acum așa fi soția ta.... Vezi bine că eu nu sunt de vină.... și... vrei să ți-o spui?... în locul D-tale.... așa fi mulțumită cu ceea-ce am.

ROJAN

Eram un copil.... Știam foarte bine că tatăl tău mi-ar fi refuzat mâna ta, și pe urmă,— mă puteam eu măsura cu Nedeleanu ? El avea deja o pozițiune strălucită.... pe câtă vreme eu.

ELEONORA

Taci, că n'ai făcut nici o încercare ca să-mi vorbești cel puțin.... Așteptam în toate zilele ca să-mi dai vre un semn de viață.... nimic.... Dumneata poate că 'ți căutaî consolarea aiurea... în cele din urmă a trebuit să mă supun. Imi trebuia un bărbat... Dumneata o știi asta mai bine ca ori-care.... Acum ce s'a făcut nu se mai desface.... Am un copil și lumea nu mi-ar ierta nici-o-dată să mă despart avînd un copil de 15 ani.

ROJAN

Tot-d'a-una acelaș respuns..... tu pui tot-d'a-una lumea înainte.....

ELEONORA

Avem nevoie de dînsa scumpul meu

ROJAN

Oh... acest om mi-a amărât zilele.... A!... dar toate astea vor avea un sfârșit!

ELEONORA

Aidi! liniștește-te... supărarea nu ți folosește.... Imi place mai mult când ești vesel...

ALEXANDRU

Cât este de frumoasă..... Numai orele ce petrec lângă tine îndulcesc viața mea... atunci le zboară ca vântul. Când am două momente libere, ele sunt ale tale, și când în cele din urmă trebuie să te părăsesc, îmi perd mintea gândindu-mă că el are tot dreptul asupra ta.

ELEONORA

Ea lasă aste nimicuri. Spune-mi mai bine alt-ceva.... spune-mi de unde vii?

ROJAN

Dar.... de la Râmureni....

ELEONORA

Știi ce?... am să ți fac o surprindere....

ROJAN

Să vedem.

ELEONORA

Te duci la București?

ROJAN

Nu; trec în Prahova.

ELEONORA

Cu atât mai rău.

ROJAN

De ce?

ELEONORA

Ași dori să schimb calea.

ROJAN

Ce fel? vrei să mă duci la București? Ce să fac acolo când tu ești aici?

ELEONORA

Voii fi și eu...

ROJAN

A!... și cum asta?...

ELEONORA

Voii lăsa aci vorbă că am treabă la București; voii găsi un pretecest oare-care...

ROJAN (îmbrățișând'o)

Ești un înger.

ELEONORA

Dar grăbește-te și pleacă, bărbatul meu poate să sosească, și atunci întâlnirea devine imposibilă.

ROJAN

Iar să plec... iar să mă despart de tine...

ELEONORA

Nemuțumiturile, fă ast-fel cum îți zic, altminteri...

ROJAN

Bine!... mă supun... mă supun cugetând la fericirea de a te avea în curând lângă mine... Plec înainte, dar voi avea grija să merg mai încet pentru ca să mă poți sosi.

ELEONORA

Din contra... mergi cât se poate de iute... Nu trebuie să ne întâlnim de cât în București... să ieși ioate măsurile să nu fim bănuși... și mai cu seamă depărtează slugile care mă cunosc.

ROJAN

Tu ai tot-d'a-una dreptate.

ELEONORA

Și acum cale bună...

ROJAN (îmbrățișind-o)

La revedere... (Eleonora 'l petrece până la ușă).

SCENA VII

ELEONORA (singură)

Cât de mult mă iubește... E în stare să facă totul pentru mine... Iată omul care am visat... și de care n'am avut parte... A! părintele meu... dacă ai vedea acum opera ta... dacă ai ști ce crimă ai comis căsătorindu-mă fără voia mea... (pauză) A... copilării... De cât-va timp, mi se face o presimțire ciudată... Cinci ani de zile nu l'am văzut... îl uitasem deja... Credeam că l'am uitat.

SCENA VIII

ELEONORA, CATINCA

CATINCA

Ce mai draguț de boier, cuconiță sărut mâna.

ELEONORA

Catince!

CATINCA

Auz cuconiță...

ELEONORA

Spune lui Ion să pue numai de cât caii la trăsură...

CATINCA

Caii?...

ELEONORA

Ei! aidi! Ce te uiți așa lung la mine?

CATINCA

Ce cai să puie cuconiță?

ELEONORA

Ei... caii mei.... plec la București.

CATINCA

Ce fel cuconiță..... plecăm, la București?

ELEONORA

Adică plec numai eu.... tu o să rămăi acj.... Veți spune cuconului că am primit știrea că sora-mea e bolnavă, și că a trebuit să plec numai de cât.

CATINCA (eșind).

A..... A..... am înțeles... că mult e draguț cuconu ispramnic, mâncai-a-și ochișorii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCENA IX.

ELEONORA

N'ar fi mai bine să-i las o scrisoare..... Da! așa trebuie să fac..... Să-i scriu? (scrie)
 Dragă Iancule..... Am primit știrea că sora-mea e bolnavă greu, mă chiamă urgent lângă dânsa, sunt nevoit să plec numai de cât, de acolo îți voi anunța întoarcerea mea, te îmbrățișez..... (închide scrisoarea) Așa.....

SCENA X.

Aceași CATINCA

ELEONORA

Ține Catinco, să dai această scrisoare cuconului când o veni și să-i spuți că a sosit un om de la București, și că a trebuit să plec numai de cât.

CATINCA

Am înțeles cuconiță.

ELEONORA

Ai spus să pue caii?

CATINCA

Da! îi pune numai de cât.....

ELEONORA

Bine; acum adu-mă mantaua de drum și pregătește-mă geamantanul....

(CATINCA ese și revine cu o manta)

ELEONORA

Ai înțeles ce ți-am spus?

CATINCA

Fii pe pace cuconiță, știu că cum să vorbească; dor n-o fi asta pentru întocia oară.

ELEONORA

Bine, mă încred în tine.

CATINCA

Stai mult în București cuconiță?

ELEONORA

Știu și eu, Catineo.... vre-o trei-patru zile; poate și mai mult....

CATINCA (eșind, aparte)

Așa e.... știu numai când pleci, dar când te întorești, știe numai Dumnezeu.

SCENA XI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ELEONORA

De ce oare 'mă e frică..... Ce-va 'mă spune că de astă dată mai bine aș face să nu mă duc O! dar acum e prea târziu..... El mă așteaptă și..... Nu!.... nu.... 'mă e peste puțină..... (cade pe un scaun suspinând).

SCENA XII.

ELEONORA, CATINCA.

CATINCA

A tras la scară cuconița.

ELEONORA

Bine! mi-ai pregătit geamantul? mi-ai pus tot ce 'mă trebuie?

CATINCA

Da cuconiță l'am pus în trăsura.

ELEONORA (dându-i o monedă)

Na! — Baciș! Și spune cuconului ce te-am învățat!

CATINCA

Fii pe pace cuconiță—sărut mâna, și să umbli sănătoșică. (Eleonora ese)

SCENA XIII.

CATINCA

(Ese pînă la ușa și revine în scenă dupe ce a petrecut pe ELEONORA)

A plecat! Cuconița Frosa bolnavă..... A venit de ne-a spus un om de la București..... să spui eu cuconului,.... și cuconu măi cu minte de cât mine, o să întrebe slugile din curte..... Dragoste..... dragoste.... a dracului măi ești..... Dar cum să-î spuî eu..... aci, e-aci..... că dac'o simți ceva, apoi să te ții Catinco, drept în ocnă te trimete..... Dacă i-aș spune eu cuconului, că cuconița a plecat așa la București..... Da de ce?..... Așa 'î a fost chieflu..... da ce fel de chieflu..... A!... am găsit..... bravo ție Catinco..... o să-î spui și eu că a fost cuconul ispramnic p'aici și-î a spus că (se oprește și ascultă) Ce o măi fi și asta..... s'o fi întorcînd înapoi..... Na! mi se pare că e cuconu..... Asta nu e lucru curat..... Ce făcuî eu scrisoarea?... Aici m'a apucat cutremuru..... dac'o fi văzut'o, măiculiță, m'am topit..... Până una alta, măi bine s'o sterg..... dar nu; trebuie să fiu aci, să-î dau scrisoarea și să-î spui..... dar ce am făcut scrisoarea (o găsește) Doamne maică precistă, par-că nu sunt zdravănă.....

SCENA XIV.

Aceiași MARIN (intră cu un geamantan și iese prin dreapta; revine imediat în scenă.
Catinca vrea să iasă).

MARIN

Hei, jupâneasă Catinco!

CATINCA

Lasă-mă în pace, eu am treabă.

MARIN

Ia stăi puțin..... spunc-mă, unde se ducea cuconița, așa, în goana cailor.....

CATINCA

A plecat la București.

MARIN

Ce fel la București, că d'abia alaltă-eri a sosit?

CATINCA

Cuconu a văzut trăsura?

MARIN

Nu, a rămas puțin la suprefectură. Dar, cum, jupâneasă Catinco, de ce a plecat, cuconița la București?

CATINCA

Da eu de unde știu, așa i-a fost chieflu, așa a făcut.

MARIN

Cîndat chieflu; alaltă-eri sosește și peste trei zile pleacă înapoi; zău, nu pricep de loc.

CATINCA

Ciudat, neciudat, ce-mi pasă mie.....

SCENA XV.

Aceiași NEDELEANU, MARIN ȳese.

NEDELEANU

Ce mai faci Catinco?

CATINCA

(Indeletnicindu-se prin casă) Sărut mâna cuconășule.

NEDELEANU

Ce face stăpână-ta?

CATINCA

Cuconița a plecat..... la.....

NEDELEANU

A plecat?..... unde a plecat?

CATINCA

La București, cucoane.....

NEDELEANU

Cum? la București?.... de ce?.... Când a plecat?

CATINCA

Maî adinea-orî.... e vre-o jumătate de ceas. A fost cuconu ispramnic p'aicî, și mi se pare că-î a adus vre-o știre rea de la București, că îndată a plecat și cuconița.

NEDELEANU

Aû plecat împreună?

CATINCA

Ba nu cucoane, cuconița a plecat singură și maî pe urmă..... iacă mi-a lăsat o scrisoare și mi-a zis să v'o dau D-voastră.—(ȳese)

SCENA XVI

NEDELEANU singur (citește mut)

(După o pauză) Irina bolnavă..... Alt păcat (se plimbă) Aû! cine știe ce moft.— În tot d'a-una trebuie să aibă câte ce-va, și la urma urmei, ea e maî sănătoasă ca mine..... În sfârșit, s'a dus..... E scris că nu voi avea două zile pace..... Afurisită viață.....

SCENA XVII

NEDELEANU, MARIN

NEDELEANU

Ce e Marine?

MARIN

A venit cucoana de azi dimineață, boerul; zice că vrea să vorbească cu Dumneata....

NEDELEANU

Spune'i să poftască,.... pentru ce o ții afară? (Marin iese)

SCENA XVIII.

NEDELEANU (singur)

Ce-o fi având să 'mî spuie... ș'apoî lucruri cari mă privesc și pe mine și pe ea în același timp... Cine știe... vr'o nenorocire... In adevăr părea a fi prea nenorocită... Și cu toate astea; frumoasă și tînără încă... Ciudat... ciudat de tot...

SCENA IX.

NEDELEANU, ELENA, MARIN (Marin de la ușa introducînd pe Elena)

Poftiți, cuconu e singur (dispare).

ELENA

Sîntem singuri, domnule?

NEDELEANU

Singuri doamnă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ELENA

Nimeni nu ne ascultă?

NEDELEANU

Nimeni, doamnă, fiți sigură, luați loc.

ELENA (Își ridică vîlul căzînd pe un scaun).

În sfîrșit...

NEDELEANU (aparte)

Ciudată femeie... (tare). Așa dar, doamnă?

ELENA

Domnule Nedeleanu, ați cunoscut familia Cernățeanu?

NEDELEANU

Negreșit, doamnă, pentru ce această întrebare?

ELENA

De când ați încetat de a o mai vedea?...

NEDELEANU

Dar,.... de vre-o 12 ani, daca nu mă înșel...

ELENA

Atunci nu știți nimic din cele ce s'au petrecut?

NEDELEANU

Dar ce s'a întâmplat, doamnă?

ELENA

Tatăl meu...

NEDELEANU

Tatăl d-v.? Cine este tatăl d-v.?

ELENA

Tatăl meu se numea Anton Cernățeanu.

NEDELEANU

Să fie cu puțință?... Dumneata să fii domnișoară Eleno... dar eum să face că sunteți aci? Ce s'a întâmplat?

ELENA

Da, eă sunt fiica lor, aceea, căreia ea copilă mică îi plăcea atât de mult să se joace cu dumneata... (semi-aparte) O! eram fericită atunci...

NEDELEANU (a parte)

Presimt o nenorocire... (tare) Aidi! Curagiū... Nu trebuie să pîrczi ori-ce speranță.

ELENA

A! Domnule... eă nu mai am nimic a spera... după ce vei auzi istoria mea, vei zice însuși că nu mai am alt de cât mănăstirea saă infanua.

NEDELEANU

Cum se poate să vorbești ast-fel... dar gîndește-te că cel puțin ai un amic care nu te va uita nicî-odată.

ELENA

Vă mulțumese, dar acum e prea târziū, ori-ce ajutor, ori de la cine ar veni, nu-mî poate folosi la nimic... Ascultă-mă și în urmă vei judeca.

NEDELEANU

Vă ascult, doamnă.

ELENA

Eram singurul copil după cum știū... Eram iubită de păriușii mei, și mi se destina un viitor mare și frumos... Sermanii mei păriuși nu eugetaū de cât la fericirea mea. Câți-va anî în urmă, după plecarea d-tale din Iași, tată-meū fu ales deputat, și după cum noua sa funcțiune 'l chema la București, fu nevoit să plece... Rămăscii singură cu mama... Sërmana... ea știa numai să mă iubească... În lipsa tatăluī meū am ieșit de câte-va ori prin familie. Pentru mine ast-fel de petreceri craū cu totul noi. Danțul, muzica, conversațiunea, deveniseră în cele din urmă o necesitate.

NEDELEANU

Da!... din nenorocire o fată în ziua de azi nu e bine crescută de cât în asemenea condițiuni, alt-fel ea devine ridicolă... O tratează drept sălbatică, crescută în pădure mai știū și eă ce...

ELENA

Și cine știe la câte crime pot servi de pretecest asemenea adunări...

NEDELEANU

În sfârșit?

ELENA

Intr'una din aceste serate l'am întâlnit pe el.....

NEDELEANU

Pe el? pe cine?

ELENA

Pe el..... pe acela care..... O.... dar e de prisos să-ți mai povestesc toată istoria..... Aceasta ar fi greu și oboseitor.... Un om pentru care n'am destulă viață spre a-l blestema. Era primul care știuse să pătrundă în inima mea.— L'am iubit..... l'am iubit cu toată pasiunea unui prim amor.... l'am iubit fără să-mi dau socoteala de simțirea mea.... O.... când mă gândesc astăzi la prăpastia în care m'a aruncat, îmi vine să înnebunesc, Dumnezeuul meu, îmi vine să înnebunesc.....

NEDELEANU (aparte)

Această femeie îmi face un rău grozav.

ELENA

L'am urmat. Primul pas ce am făcut către dânsul a fost dezonoarea..... Nicî lumea, nicî părinții, nicî chiar Dumnezeu, nu m'au putut despărți de dânsul..... Sermanii mei părinți, — ziua când i-am părăsit a fost cea din urmă pentru dânsii....

NEDELEANU

Au murit?

ELENA

Au murit, fără să culeg dupe fruntea lor o privire măcar care să mă scape de re-
mușcarea paricidului..... devenisem mumă..... din momentul când am simțit aceasta, lumea dispăruse pentru mine..... el..... el, și copilul nostru erau de ajuns..... erau prea mult pentru sufletul meu.....

NEDELEANU

În sfârșit, ce s'a petrecut în urmă?...

ELENA

Oare nenorocirea mea nu o spune îndestul?..... Acest om, poate că m'a iubit pentru jertfa onoarei mele, dar când nu mai aveam ce pierde.... când nu mai aveam crime de comis..... atunci.....

NEDELEANU

Atunci?

NEDELEANU

Atunci m'a lăsat.... Întîlnise o altă femeie.... o altă victimă poate.... și aceasta, era femeia celui mai sincer amic al său.....

NEDELEANU

(ducând o mână pe frunte) În numele cerului; sfârșește o dată..... Cine e acel om? Cine e acea femeie?

ELENA

(sculându-se) Domnule Nedeleanu.... privește-mă..... Acest om m'a înfierat cu sigiliul în familie.... m'a svîrlit în prăpastie cu rușinea pe frunte..... Ei bine, nu! ei sunt mai pe jos de cât mine..... Ei sunt mai mizerabili..... Vrei să știi numele acestui om.... Il voi spune..... pentru asta sunt aci..... Este Alexandru Rojan.

NEDELEANU

Alexandru!..... dar ea.... cine este ea?.... răspunde....

ELENA

(scoate o scrisoare pe care o scapă jos și o fotografie ce o dă lui Nedeleanu) Privește.....

NEDELEANU

Femeia mea..... Ea, femeia mea..... O... nenorocita! (lovindu-și fruntea).... dar ea a plecat..... soru-sa bolnavă..... minciună.... în acest moment ei poate că sunt împreună (cu furie) Marine (Marin apare speriat) să-mi puie caii la trăsură..... aidi (Marin ese, Nedeleanu cade pe un scaun se uită fies în pământ, ridică scrisoarea și citește) Cuvinte de amor..... cincî ani de zile.... O mizerabila!..... Și ea este muma copilului meu!—Sermanul meu copil.....

ELENA

Iartă-mi durerea ce 'ți-am cauzat...

NEDELEANU

Eraî în dreptul dumitale, doamnă.... și-ți mulțumesc.... acum știu ce'mi rămâne de făcut.

ELENA

Dar ce ai de gând să faci?

NEDELEANU (aparte)

Uite femeia!... (tare) aidi, doamnă, vino... în curînd veî vedea ce am să fac.

ELENA

Dar pentru Dumnezeu, gîndește-te că ai un copil.

NEDELEANU

Și dumneata ai asemenea o copilă doamnă, dea Dumnezeu ca ei să nu afele nici o dată crimele comise de părinții lor.... Aidi doamnă.... aceste locuri îmi ard picioarele.... Vino.... (ies...)

Scena se schimbă.

FINELE TABLOULUI I

(Va urma).

George Th. Buzoianu.

UN BENEFICIU

Plânsese 'ntre culise subt roșul ei de scenă ;
La casă se strânsese vre-o patru-zeci de lei ;
Sărmana, — n'o făcuse natura o sirenă,
Ca lumea să alerge la beneficiul ei !
Pe țermu 'nstrăinării răstriștea o zvirlise...
Ea poate că fusese în țara ei ceva...
Junețea însă trece, și vocea îi pierise
Și ea, plecase, pâinea șe'și afle undeva !
Bărbatu-său, sta 'n ușă cu brațe 'nerucișate...
In lupta pentru viață fusese 'nvins de mult...
Căzuse ca și alții subt lănci ne-numerate
Și 'l împietrise vocea cumplitului tumult !
Pe stradă, trecătorii, grăbeau spre berărie,
Grăbeau spre cafenele, spre cârciume grăbeau,
Dar nimeni înauntru nu cugetă să vie,
Și unul după altul, trecând, — rîdea, — vorbeau !
In sală s'aprinsese a gazului splendoare,
Cortina găurită la lampe strălucea
Iar lojele deșerte, priveau întristătoare,
Spre ușa de intrare ce 'nchisă rămânea !
Parteru cel cu staluri la rînd aliniate
Intocmai ca soldații pe câmpul de război, —
Abia, pe ici, pe colo, erau împetrișate
De câte-va ființe stropite cu noroi !
Dar ora 'nnaintează și gazul se consumă...
Așteaptă 'ntre culise, actor și mașinist...
Cu liberă-intrare atuncea intră-o sumă...
Cortina se ridică e'un gemet lung și trist !
Tăcere!... Este Diva!... — Ridicolă, stîngace,
In rochia'i de matase ca bobul de porumb,
Salută ; — Pune mâna pe piept ; — Mulți rîd ; — Ea tace,
Și 'n ochi îi licărește o lacrimă de plumb !...
Metalica ei voce de-odată se aude,
E clară, însă taie ca sabie de-oțel,
Și strigă, fioroase, vibrațiile ei crude,
Iar ochi, fără vedere, preumblă fără țel !

Sărmana ! A ei voce sonoră și stridentă
 E vocea disperării ce 'n sală se lamentă !
 Cu note ascuțite ca gemetul suprem,
 Și 'ntocmai ca Destinul, nemlădioasă țipă,
 Să 'nalță, să coboară, s'alină, zboară 'n pripă
 Și pare că rostește un lung și greu blestem !
 Blestem !... Blestem ! — Ea cântă și inima ei plânge...
 De flori e 'ncoronată și n'a mâncat nimic...
 Destinul împrejuru'i într'una se răstrânge,
 Streină, — n'are 'n lume o inimă de-amic !

Mizeria e tristă subț zdrețele'i hidoase,
 În cârciuma murdară cu mesele'i soioase,
 La searbădele raze din lumînări de seș,
 Mizeria e tristă pândind la colț de uliți
 Pătrunsă prin zăpadă de-a viforului suliți
 Când pare că s'ascunde subț nori, chiar Dumnezeu !
 Mizeria e tristă la poartă de palate
 Când mâna învîrtește flașnete discordate
 În ger, pe când copii fac salturi peste cap ;
 Mizeria e tristă când muma 'n disperare
 La fiu 'n agonie privește, și nu are
 Nicî doctor, nicî prieten, nicî pâine în dulap !
 Mizeria e tristă când cazî din înălțime,
 Și lumea, prefăcându'ți virtuțile în crime,
 Ajungî o biată frunză pe-al stradelor noroiu
 Și vezi pustietate în față și 'napoiu !
 Mizeria e tristă, când bard al țerii tale
 Iți dai a ta suflare pe patul din spitale,
 Victimă a 'nălțimii la care te-ai urcat !
 Mizeria e tristă subț ori și care formă
 Căci ea ne degradează, și 'n bestie transformă
 Un suflet cât de mare din corp de semi-zeu,
 Sugîndu-ne simțirea ca groaznică hienă....—
 Dar este mult mai tristă, Mizeria pe șeenă
 În roșchie de matase, țipând : — „Priviți ! Sunt eu !“

Nu rideți ! Voi ce'n sală intrarăți fără plată !...
 Mizeria e tristă dar este fără pată !...

Ea poate ca să fie ridicolă, — dar ea
Vă este creditoare! —

Sărmana zvînturată
Tăcuse, și pe scenă, din scripete lăsată,
Zgrinzînd ca agonia, cortina 'n jos cădea!
Aplauze de milă atuncea răsunară
Și unul după altul voios să depărtară...
Știură să aplaude, dar n'au știut să dea!

1881, București.

Al. A. Macedonski,

STATUIA LUI HELIADE

—o—

Acest monument, care zăcea de atîta vreme trîntit în colțul Universității, s'a inaugurat. Este de notat că, d. V. Alecsandri, de și se afla în capitală, nu a crezut de cuviință să reprezinte poezia Română printr'un discurs. Această abdicare a d-lui Alecsandri de la postul de onoare ce i-a încredințat opiniunea publică în poezia Română, presupune retragerea d-sale din cariera literară. — De și se mai puteau aștepta opere de la d. Alecsandri, nu vom fi noi care vom sili pe marele poet să scrie pînă la cea mai adîncă bătrînețe. E prematură, de sigur, retragerea d-lui Alecsandri, ênsă, în urma *Dumbravei-Roșii*, tot este cam tîrzie.

La inaugurare, aū luat parte mai multe notabilități politice și literare. Discursul rostit de d. G. D. Teodorescu în numele preseii Române, este cel care a avut mai mult răsunset. Statuia a apărut colosală de subt pânzele care o învăluiau. Este marele Heliade, *parintele literaturii*, și putem zice chiar, *parintele patriei noastre*, care, prin aceea statuie, pare că este viu și că vorbește. Sculptorul ei, Ferari, a făcut un cap de operă. Păcat numai, că pedestalul este prea meschin în comparație cu statuia. Heliade prin înălțimea sa, a făcut ca Mihaii să rămîie un pigmeu, și ast-fel, pare că protestează în contra ridicolului de a se pune statuia unui războinic în fața unei Universități.

Statuia lui Heliade în picioare, este în sfîrșit, triumful virtuții, și ori unde ar fi pusă, sau ori unde s'ar mai pune, ea va trebui să servească de loc de întrunire a tuturilor cugetărilor Românești.

9 Iunie 1848, își are ast-fel monumentul.

11 Iunie 1848, este încă în așteptare...

Cel d'ântîi, a făcut *Țara*.

Cel de-al doilea, a făcut *Regatul*.

Luciliu.

L A R A

(După Lord Byron)

I

In sălile antice, vasaliî se adună
 Să 'și uite de sclaviă cu toțiî împreună,
 De lanțul care-adesse, atâta plâns le-a stors,
 Că din eezilu 'n care, plecă, de voie bună,
 Stăpânul lor puternic, — e-aci : S'a reîntors !
 Pe Lara se 'l revadă de mult se disperase
 Ori-cine ; — și vasaliî, — aproape că 'l uitase..—
 Acuma veselia domnește în castel
 Și cupele stau pline pe masa încărcată ;
 Stindardul fluturează pe poarta crenelată :
 Rîs, danțuri și petreceri, sunt toate pentru el !
 Căminul răspândește fantastica'î lumină ;
 Bătrîniî împrejuru'î fac cere ; surîd, — vorbesc ;
 Simțirea dă afară din inima prea plină,
 Cuvîntele între cupe, sonor, se întreciolesc !

II

De ce plecase ênsă de bună voie, Lara,
 Lăsând în părăsire căminul său și țara
 Spre-a merge peste-Oceane cu țerm necunoscut ?..
 Rămas orfan, în lume, l'a tatăluî său moarte,
 Prea tîner să 'nțeleagă, pierzându'l ce-a pierdut,
 Arbitru, de o dată, deplin, peste-a lui soarte,
 Stăpân și peste sine, stăpân și peste-ai săi,
 Și fără ca să aibă vr'un frîu spre a'l reține
 Cu niminea, să 'i spuie ce este rău sau bine,
 Sau chiar să 'i semnaleze acele miî de căi
 Pe care-ajungî la crime și la simțiri răpuse ;
 Când ênsuși, trebuință să fie guvernat
 Mai mult ca ori și cine avea neapărat,
 Să guverneze oamenî, chiebat, el să vîzuse !
 Fu scurtă cariera ce-avu, dar turburată
 Și el, lăsă într'ênsa, junețea'î desflorată.

III

Și Lara, tână, încă, plecase 'n lumea mare
Și urma'i să pierduse din însăși ziua 'n care,
Iși ridicase mâna în ultimul salut,
Și însăși amintirea'i, cu 'ncetul să pierduse....
Vasaliu știa nămaî atât: — Că dispăruse!
Destinul său rămase de-atunci: Necunoscut!
Deabia câte o dată, uitat de-o 'ntreagă lume
Răsună în castelu'i un nume: Al său nume!
Un altul consolează pe fidanțata sa...
Moștenitorul singur pierdut cu fruntea 'n umbră
Să cugete la dânsul, silit e-a să lăsa...
Un fulger viu străbate privirea sa cea sumbră:
„El poate că trăiește!“ își zice spăimântat,
Și pare că 'l revede copleșit de îngrozire;
Sudoarea 'l inundează l'această nălucire,...
Moștenitorul singur, nu uită! — N'a uitat!

IV

Ne așteptat de nimin, s'a reîntors de-o dată;
De unde?... Cine știe! De ce?... Adânc mister... —
Să bucură cu toții în sala cea bogată...
S'a reîntors, ș'ajunge! — Cuvintele nu 'i cer!..
Vasaliu, de să miră, e cum de re'nturnarea
O 'ntârziase atâta, lungind înstreinarea?...
Sunt anii de-atunci!... — El tace. — Un singur scutier,
Cu ochii mari și negrii, străin la 'nfățișare,
Aduse după sine din țările prin care,
În voia cugetării umblă rătăcitor.
Privindu'l:— Li să pare la mulți,— c'a sa plecare
Fu ieri, — și au curs anii de-atunci în voia lor!
Puterea sa e-aceiași, de și pe a sa frunte
Încep să se arate încreșturi mărunte...
Greșelile trecute ce-o fi avut, — s'au șters;...
Era atât de tânăr pe atunci, — și timpu-a mers!

V

Și ei, cu toți îl află schimbat, — și ori și cine,
De'i caută 'n privire, citește foarte bine,

Că ori ce-ar fi acuma, el nu mai è ce-a fost!
 De-aprinsele lui patimi e-acum la adăpost,
 Și dacă, pe-a sa frunte, s'arată încă scrise
 In inimă le are ca 'ntr'un mormânt închise;
 Și 'n loc de acel aier măreț, — de-acel transport
 Din prima'i tinerețe, — e rece ca un mort;
 Disprețul este singur ce suflet îi dă încă
 Și are o privire atâta de adâncă
 In cât, cu ea, în inimă, citește lămurit!
 De tonul lui sarcastic adânc te simți rănit...
 Ambiția, Amorul și Gloria, — se pare
 Că nu mai au putere să'l miște. — Une ori
 Prin ochi, îi trece ênsă, un fulger lat și mare
 Și fruntea sa 'ncețată dispare-atunci sub nori!

VI

Să nu'l întrebe niminî de-al său trecut! — Nu'î place
 Nicî țările-a descrie pe unde-a fost, — și tac
 De câte ori e vorba de el, — de ce-a văzut:
 Necunoscut rămâne întregul său trecut!
 A da să se înțeleagă ar vrea, — că nicaierea
 Nimica nu încântă în deosebi, vederca
 Și inima. — Că omul, e tot aceeași seculă,
 Și că, eșperiența ce-a câștigat, — e nulă!
 Și Lara, mut și 'n umbră, își pleacă ochiul său
 Și niminea nu știe de este bun sau rău!
 C'un cere, în tot-d'a-una, misteru 'l înconjoară;
 Tot una să trăiască îi este, sau să moară!
 Cu oiehi reci, privește la tot, — și înprejur
 Ai crede că nu vede nimic, — că 'l urmărește
 Un vis fatal, o umbră ce 'n veci îl nălucește
 Domnind peste abisul trecutului obscur!

VII

De naștere înaltă, purtând un nume mare,
 Intoarcerea 'i produce o zilnică sêrbare;
 Petrecerile 'l chiamă în fic ce castel,
 In mijlocul lor ênsă, același om rămâne,

Indiferent îl lasă, de-ar fi să se amâne
 Și ce amestec poate să aibă 'n ele, — el?...
 Nimic nu urmărește, precum se'ntemplă-adesă,
 Impins de-ale speranții iluzii de-un moment...
 Comori materiale, sau frumuseți alese,
 Il lasă de-o potrivă, — ori-când, — indiferent!
 De-ambitiunii deșarte, sătul e de asemeni;
 Il înțelege, — și 'n lume nu afli să'i asemeni
 Pe nimeni. — El inspiră un fel de frică. — Dar
 De spirite 'nțelepte, o parte ne'nsemnată,
 Mărturisește-a 'l crede mai bun de cum s'arată
 Subt fruntea sa noroasă și zîmbetu'i amar!

VIII

E straniu!.. — În toată junețea lui, — se spune
 Că se 'mbulzeau în pieptu'i, teribile furtune!
 Setos de acțiune, trei patime avea:
 Femeile, Războiul, și Oceanul. — Vrea
 Nimic să nu'și refuze din tot ce simțu cere:
 S'afrunte-ori-ce pericol, să soarbă-ori-ce plăcere!
 Și patimile aspre, ce'n pieptul său mugeau,
 Priveau la elemente, când ele 'nfuriate,
 Urlând, a lor putere, veneau ca să'și arate, —
 Și de-ale lor furtune, — semețe, — își rîdeau!
 Iubind pîn' la ecscese simțirile ecstreme,
 Plăcerile sălbaticii îl atrăgeau, — iubea
 Durerea 'n voluptate, — și fără a se teme
 De drojdi, — să zleiască a vieții cupă, vrea!
 Acum, — din ea nu poate nici drojdi să mai pice
 Iar inima'i în două n'a vrut să se despice!

IX

Și pîn'aci, — în inimă citise numai; — Pare
 De-aci 'nainte ênsă, atras de cărți. — Posac
 Să 'nehide 'n timp de zile spre-a tutulor mirare,
 Și servii lui atuncea, destăinuire fac
 Că noaptea, umblă-adesă, prin lunga galerie
 Purtat de cine știe ce sumbră reverie...

Ba chiar, c'aud o voce ce nu e vocea sa
 Și c'au văzut și lucruri ce cred ne-naturale...—
 Dar ce?..— Nu prea știu bine, și nici n'ar fi cu cale
 Să cauți, în credința ce-au, — a nu' lăsa!
 De n'au văzut nimica, de ce atuncea ênsă,
 În veci lângă el s'affă un cap de mort, — și strânsă
 O mână de cenușă în el? — Pe când toți dorm
 De ce nu doarme? — Traiul, îi este uniform
 Și trist. — C'ar ști să spună, sunt mulți ce gură fac
 Dar zic, — c'ar fi prea lungă istoria. — și tac!

X

E noapte-acum, — și Lara, — spre rîul de pe vale
 Să îndreptează. — Cerul cu stelele'i de foc
 În el se oglindește, și apele în cale,
 Îți par că 'nmărmurite, s'opresc și stau pe loc!
 Dar ele cu grăbire se duc pe nesimțite
 Intocmai c'ale vieții momente fericite!.. —
 E liniște deplină pe țermuri, — și prin flori
 Abia că se aude cum trec în armonie
 Aî vîntului de seară îndrăgostiți flori!
 În totul predomnește o sfântă pocziă:
 Nălucile fantastice s'ascund prin bălăria
 În umbră.— Să re'ntoarce de grabă în castel
 Cu mult mai sumbru Lara,—și el,— e o nălucă!...
 Ce poate să'i conviă, — ce este pentru el,
 E vîntul ce ridică vîrtejuri ca s'aducă
 Furtuna care bate din aripe de-oțel!

XI

În sala cea tăcută a reintrat.— Natura
 Prin tihna ei deplină îl desfidea.— De-afar
 A luniî rază albă, îi proiecta statura
 Pe ziduri,—și reflexu'i trandafiriu și clar
 Venea ea să se joace pe sumbrele portreturi
 În care 'nehiși atâția strămoși de-ai săi,—secreturi
 Adânci,— păstrău de secolî,—și crime și virtuți
 Păreau însuflețite în ochii lor cei muți!...

Iar sfinții, dintre stâlpii ferestrelor,—în jocul
De umbră și lumină,—păreau că și lasă locul
Și unul către altul că și 'l arată.— El
Retras în cugetare,—cu pintenu'i de-oțel
Scotea câte un sunet sonor și lung, din lespezii,
De s'auzea de-afară umblând cu pașii repezii,
Și 'n umbră și lumină că s'ngâna în sală
'L'ăi fi crezut atuncea vre-o iazmă mormentală!

XII

Toți dorm.—E miezul nopții;... De-odată...—De durere
Un murmur se ridică, confuz vibrând în noapte,
Și grabnic îl urmează înăbușite șoapte...
O voce... și un strigăt apoi!...—Ș'apoi,— tăcere! —
Era ca implorarea de ajutor ce scoți
In agonia morții când simți că nu mai poți
Să scapi,—și simți pământul că fuge de sub tine,
Iar sângele ți, de-odată, încremenit în vine
S'oprește.—Acel strigăt subt bolte prelungit
Il auziră oare?...—Cu vârful ruginit,
Desprinde câte-o spadă din cuie, fie-care...
Și facle de reșină s'aprind,—și mic și mare
Alcargă.—Acel strigăt din somn a deșteptat
Pe toți.—Să nu'l audă puteau,—când prin morminte
Au tresărit chiar morții subt lespezile sfinte?...
Prea bine 'l auziră cu toți,—ș'ău alergat!

XIII

Ca marmora de rece, de-alungu 'ntins,—și'n față
Mai palid de cât raza de lună ce'l resfață
Zăcea pe pietre, Lara, cu spada lângă el
Pe jumătate trasă.—Uimit de vre-o 'ngrozire
In lupta sa fatală c'un vis, c'o nălucire,
Măneru 'i împumnase și jos căzuse-ast-fel!
Dar fruntea'i, chiar atuncea, păstrase-acea mândria
Cu care își urmase a vieții bătălia,
Și chiar atuncea încă, neștearsă de pe ea;
Adânc întipărită, sfidarea se citea!

Pe când, pe-ale lui buze, de și abia simțite,
 Dorinți răzbunătoare pluteau înmărmurite
 Cu ori-ce-amerințare ce poate-articulase,
 Și care, de o dată cu ele, — ecspirase
 În clipa cea fatală când oicii săi s'opriră
 În groaznica odihnă în care 'ncremeniră!

XIV

De jos ca s'el rîdice grăbit e fie-care...
 Tăcere!.. E viu încă... respiră și trăsare...
 Vorbește... și în față, culorile'i revin
 Și vinetele'i buze roșesc din nou de-o dată...
 Recî încă, înprejuru'i, privirile lui cată,
 Și vorbele ce scoate încet ca un suspin
 Sunt straniî: — De-altă limbă s'arată c'aparțin,
 Și par, către-o nălucă, de el a fi rostite
 Vibrând misterioase, prin sală rătăcite!
 Și numai scutierul asupra'i înclinat
 Să pare-a le 'nțelege din toți; —și ce'i vorbește
 De nimeni nu să știe... Destul că'l liniștește,
 Destul, că e din visu'i oribil, — deșteptat!
 Din visu'î!... Dacă totuși, un vis, —ca să'l zdrobească
 Putu pînă 'ntr'atîta, venind ca să'î răpească
 Superba bărbăția închisă 'n peptu'î lat!

XV

Acea ce'n demența 'i visă sau vîzu poate
 Rămîne-ascuns în peptu'î, și soarele pe cer
 Urcându-se,—îl află același om de fer,
 Și zilele'i, aceleași rămîn:— Aceleași toate!
 Nicî preoți și nicî medici nu chiamă spre-a le cere
 C'o vană ușurare, vr'o vană mîngâiere;
 Și nu e nicî mai vesel și nicî mai trist,—și cînd
 Coboară umbra nopți —de simte cîte-odată,
 Vre-o turburare-ascunsă, o tăinuește 'ndată
 De toți.—Și totuși umblă cu toți tremurînd
 Infiorați de-o șoptă,—d'un liliac ce zboară
 De-o frunză ce se mișcă,—de-o murmură ușoară,

De un nimic, — și 'n fine de ênsăși a lor umbră!
Ce-aud, — ce vîd, — îi mișcă și'î face-a să 'ngrozi,
Ș'abia de oboseală adorm în zori de zi!

XVI

Zadarnică e ênsă a lor înfiorare...
Acel moment de groază de-atunci n'a revenit...
Chiar Lara se arată că'l uită, și se pare
Că sunt, numai vasalii, coprinși de 'nfricoșare
De câte ori al nopții zăbranic înnegrit
Pe ceruri se destinde. — Dar el?... Uitat'a oare
În adevăr?... Sau poate, un vis l'a nălucit?...
Un vis!... — Și acel strigăt de stranie oroare
Al cui a fost atuncea? — Al cui?... — Sudoarea'î trece! —
Și corpul ce găsiră zăcînd pe piatra rece
Al cui a fost și dînsul?... Cu ochii în pămînt
Ca 'n tot-d'a-una tace, surd-mut, ca un mormînt!
Dar ce'nsemnează oare tăcerea sa? — Să fie
Dovadă de uitare sau de-amintire vie?
Misterul va rămîne etern, — și'l vom lăsa
In pace să și urmeze eternitatea sa!

XVII

În Lara: un amestec misterios, domnește,
Și binele cu răul în el se contopește...
E demn, de o potrivă de ură și de-amor...
Și dă, — el care tace, — de vorbă tuturilor...
E lăudat adese și sfășiat adese,
Dar laude și critici rămîn neînțelese... —
Ce-a fost și ce e oare acel necunoscut?...
Pe ce se 'ntemeiază?... — Temeiū avînd străbunii!
În colo, o problemă e 'ntregul său trecut!
Că el a fost mai vesel, prin lume-afirmă uni...
Să rîdica 'n banchete, ântâiū, al său pahar,
Dar zîmbetu'î, de-atuncea, părea 'ncrețit ș'amar
Pe când, a sa vedere, înveluită 'n ceață
Lăsa să se 'ntrevadă o magică dulceață
Așa, că foarte lezne, putea'î ghici, — din fire
Că nu avea 'npietrită a inimii simțire!

XVIII

Pe loc ce simțeaî ênsă, ascunsa lui blândețe,
 Privirile'i de-o dată se ridicau semețe!
 Era atât de mare mândria sa, — că vrea
 Măcar o slăbiciune să pară-a nu avea;
 Pe stima nimăruia, ne vrënd a pune preț,
 Avea pentru-Omenire un suveran dispreț,
 Și chiar de pe atuncea, tăcut ca o statuie,
 Părea că nu mai are, adesea, — nici un cult,
 Și s'arëta, că ura, voia s'șî o impuie
 Ca vecinică pedeapsă de-a fi iubit prea mult!
 Era, — cum ești atuncea când vezi, că înșelată
 Îți e, ori-ce speranță și n'ai ce să devii;
 Rîdea, — purtând în pieptu'î o rană 'ndurerată,
 Străin de toți pe lume și mort printre cei vii!
 Respins din alte regiî de spirite și umbre,
 Punea, pe-al vieții soare, concepțiile'i sumbre!

XIX

Pericole reale creându'și singur, — Lara,
 Scăpa, ca prin minune, — ș'apoiu, — le regreta:
 O voluptate-ascunsă în ele 'l săgeta!...—
 Născut ca s'șî iubească și semenii, și țara
 În vise de virtute se legănase 'nteu:
 Natura 'l înzestrase c'o forță de iubire
 Ce dă, a rar în parte l'a noastră Omenire,
 Și el, dormea în tihnă pe-al vieții căpătëiu!
 Dormea... și de odată, junețea'î luminoasă
 S'acoperi cu jale de o umbră 'ntunecoasă
 Ș'o vecinică fantomă de-atuncea urmări!
 Când ora deșteptării sosi, — nu'î rămăsese
 Ce cât de-a plânge timpul ce repede cursese!...
 Și coborând în sine, regretu'î se mări
 Căci patimile aprigi din viața'î destrămată
 Lăsaseră în peptu'î o urmă blestemată!

XX

Și el, prea mëndru încă, de-așiü recunoaște vina,
 Făcea răspunzătoare, nu inima, — ci tina

Ce servă de 'nchisoare la sufletu-omenesc :
 Acea țerină vilă de viermă invidiată
 Luată de la dênșii și lor înapoiată ;
 Iar, sclav, Fatalității, predându-se, — făcea
 Voinței sale proprii, o parte ne'nsemnată,
 Și 'n veci, punea Destinul cu mult mai sus de ea !
 Incriminând natura, ce 'n lume, — îl crease
 Ecstrem în orî-ce acte, — asupra'î aruncase
 Greșelile lui toate, — și liber de muștrări,
 Lăsa orî-care patimi ș'orî-care destrămări
 Să 'i treacă peste frunte ca vântul peste iarbă
 Sau peptul să 'l umple și 'n inimă să 'i fiarbă,
 Iar barca vieții sale, lipsită de vîslaș,
 Plutea în coa și 'n colo, pe-Oceanul uriaș !

XXI

Innobilat prin nume și suflet, — egoizmul
 Vulgar, — ca să 'l coprindă, — se încerca 'n zadar,
 Și absolut în toate, — urea : — Relativizmul...—
 În bunuri ca și în rele era un temerar
 Intraripat se zboare mai sus de cer adese,
 Și oțelit se cadă mai jos de Iaduri chiar !...—
 Ast-fel, rămâneaū vecinic, de oameni, — ne'nțelese
 Simțirile'î, — și vecinic, în zboru'î furtunos,
 Urca prea sus adese, ș'ades'cădea prea jos !
 Deosebit în toate de 'ntreaga Omenire,
 De mult se desbrăcase de-a ei însufletire...
 Din regii eterate, privea tihnit la ea
 Acum. — Și altă dată cu patima 'n privire,
 Mai pătimeș ca dênșă era, — și pătimea !...
 De ce ênsă, și dênșul, din lumea sa înaltă,
 Să coborîse-aicea, când predomină 'n cea-l'altă !

AL. A. MACEDONSKI

IDILLA III

DIMINEAȚA

§ I.

În revărsat de ziuă eșirū, fiind-că somnul
 'Mi-era cam neprieten, — mergeam suind colnicul
 Ce duce la poiană, (1) *Poiana cea cu zmeiū*;
 Numită-așa din faptul că Costandin unchășul
 A pomenit'o ast-fel din ai bătrâni, — și încă
 Strămoșu-sēū de dēnsa bāznea cum că în veacuri
 Acolo petrecuse un zmeū care 'și zidise
 O fală de palaturī cu totul și cu totul
 Făcute din cleștalurī (2) ee strălucēā la soare!
 Așa că ori și cine putea ea să privească
 La soare dar la ele de loc, — și că de-acolo
 Se repezea adesea sē fure mândre fete
 Din sat. — Dar la această poveste populară
 Tot cugetând într'una scurtaī poiana lungă.—
 Ce loc măreț! Sē vede de-aicea 'n nouă sate!
 Mē uit și vēd Gilortul cum șerpue la vale
 Și urlă prin zăvoae incolăcit ca zmeul,
 Și apele lui turburī, se par a fi chiar solzii
 Ceī verzi după spinarea dihaniei (3) spurcate!
 Șezū nițel pe iarba scāldatā 'n lacrāmī sfinte
 Pe care le vărsase a zorilor fecioare! —
 Poiana 'nconjurată de tufăriș sēlbatic
 Avea pe iei, pe colo, poteci or hududae (4)
 Pe care le făcuse a ploaei revărsare.—
 Pe-o 'ngustă potecuță, găsiū cu florī alăturī
 De mândre tāmăioare, trifoiū or buzoțelurī, (5)

(1) „Poiană“ este o privesite întinsă și împodobită cu iarbă și floricele, — împresurată de tufăriș, mărăcini, porumburi, etc. Poienele se află situate, mai cu seamă pe dealuri, ele îți inspiră o poezie simțită prin pozițiunea și aspectul lor: De jur împrejur, fișăitul frunzelor la lina adiere a vântului, ciripitul paserilor formează un armonios concert pe care îl auzi cu un farmec răpitor din tăcerea impunătoare a poienei! — Cuvântul *Poiană* se pare a fi venit de la latinescul *Poesis, is* (poezia).

(2) „Cleștaluri“. Țeranii, mai des Olteni, zic acest cuvânt,—pe care l'au stricat din *Cristaluri*.

(3) „Dihanie“ zice poporul, la ori-ce lucru monstruos și disproportionat; Spre a da tărie și mai multă expresiunei el fi adaugă și epiteta *Spurcată*. *Muma-pădurii* e tot-una cu *Dihanie spurcată*.

(4) „Hududae“ sunt niște mici părae, care se fac din cursul apelor ce se scurg în timpul ploael etc. Ele servă și ca poteci când sunt zvântate. Când aceste *hududae* se adăncesc iaū numirea de *ogașe*. Vine de la latinescul *Udus-a-um* (umed) intreb. de Virg.

(5) „Buzoțeluri“ niște plante care sunt aproape primele flori ce es primăvara, — ei sunt contimporani cu tāmăioarele, viorelele și ghiociei, etc. Are o floare galbenă-albă și un miros plăcut, — foarte iubită de păstorite.

Frumoasa tufănică, (1) a nemurirei floare.—
 Pe văi cânta cavalul o doină Gilorteană!
 Ş'o fată 'şi torcea fusul ducând viţei la iarbă:
 Înaltă şi supţire şi chipeşă, — în urmă'ri
 Veneau flăcăi şi fete ce se urcău pe dealuri
 Precum urca pe ceruri şi soarele de vară!—
 Mergând spre povârnişul ce dăce la vâlceaua
 A lupului numită, mă întâlnesc în cale
 Cu moş nea (2) Dinul; dânsul e cam bătrîn de zile
 Şi pădurar, ce 'n viaţă 'i, purtă tot iepângeaua
 Lucrată 'n găitanuri pe câmpul ei cel negru;
 Purta în a lui mână o furcă de fier tare
 Cu care el adesea se apăra de toate
 Vezutele, şi încă de cele nevzute
 Căci ea era sfinţită cu stropi din căldăruşa
 Pe care Popa Neagu o poartă la botezurii... —
 O bună dimineata! imi dete, şi pe vale
 A lene coborărăm căci tăinuiam alături;—
 S'arată în depărtare cătunul de pometurî,
 Cu de-ale demâncării, ne-om proslăvi acolo,
 Că slavă ție Doamne!... Porumb, grâu, ca şi struguri,
 Bişag (3) se află vecinic: subt o 'nverzită coastă
 Ştuleiuri, budurane (4) cu apă muntenească
 S'arată la vedere, — ş'o troiţă p'un prîntul.
 De cruci de lemn vopsite. — Această vale poartă
 Din moşi, strămoşi porecla de *a-ciuturilor vale*.
 Ne-oprim să bem acolo. — Boerul le făcuse!—
 Tărâna lui să fie uşoară! zise-atuncea
 Nea Dinu. Si cu dânsul şezend atunci supt umbra
 Ştejarilor de munte văzurăm pe alături
 Urcând copile mîndre, neveste tinerele,
 Din cap pînă 'n picioare cu totul premenite (5)

(1) „Tufănică“ e un arbust cu florile mari şi crestate, egzală un miros foarte tare; chiar frunza ei miroase ca parfumul cel mai tare, de aceea tărani o mai numesc şi *floarea nestemnică*. Emblema ei e nemurirea.

(2) „Moş-neă“ uzitat peste Olt; de aci vine cuvîntul nimerit, *moşneag* format din *Moş*, şi *nea* prescurtat din *nenea*.

(3) „Bişag“ vorbă Oltenească, dar care vine de la latinescul *bis* (de două ori, îndoit) şi *ago* (a lucra, a munci, a egzecuta) căci în adevăr unind aceste două particule latine vom da tocmai peste *Bişagul* Oltenească, cu singura diferenţă că în gura poporului *S* s'a înăsprit devenind *Ş*. El e sinonim cu *Belşugul* de pe aici. Semnifică *producţiune îndoită*.

(4) „Budurane“ sînt tot un fel de ştubeiuri. Acest nume se pare a fi ramas de la Tătarii europeni cărora Romanii le diceau: *Budini*.

(5) „Premenite“. Pe la ţară, tărani şi tărăucele cînd se îmbracă cu Țoale curate, zic: *Ne-am premenit!*

Purtau zăvelci (1) și vâlnici (2) bătute în mătăsuri,
La spate și în față aveau cătrințe (3) roșii
Incinse cu brăcire-cusute cu mărgele. —

II.

La o parte alba pînză vezi pe gard la lelea Stanca
Ea o năvădește-acolo, — pe când stînd în bătătură
Alta toarce, alta țese, alta Spile (4) împodobită
Răsuțește borangicul, pe când alta cu-a ei vadră
Pe oblanic (5) așezată pleacă la cișmea s'o umple;
Iar boracii (6) 'n bătătură, uni sar, alții se luptă,
Alții trași sunt în căruțuri; pe când tot de-odată alții
Stau prin tindă și tot strigă: Mumă dragă, muichilită! —
Pe corlată (7) 'n fața casei stă vedrița cu apșoară
Iar pe coperiș stă țestu cel făcut din humă-arsă,
Mai în curte 'n dosul casei, vezi o cloță (8) cloncănind:
Arătând la pui țărițe îi învață să mănânce
Vezi și cloța cu bobocii cei eșiți acum din ghioace;
Găsesc balta și înnoată bucuroși, iar cloța 'i chiamă
De pe maluri.—Și când Gaia (9) dă tîrcoale prin prejururi
Ea atuncea țipă ast-fel, că muerile pe goană
O iaș repede, o dudoae (10).—Mai auzi pe-aci pe-aproape
Câte-o rîșniță în care scârțae porumbul galben.
Dar în țarenii, la ogoare de pe-acum oamenii ară
Ia vezi plugurile alea care trag o dată brazda,
Boii 'n greu calcă pe ele și Duman în jug mugește.—
Cântând cucul zboară 'n crînguri,—peste tot e frumusețe!...
Eu mă scol după odihnă și mă duc ca să beau apă,

(1) „Zăvelci“ sunt un fel de fuste cu băeri, ănsă groase, țesute chiar de mîna lor, de ordinar cu vergi roșii și albe; roșiți ănsă, variază după etate.

(2) „Vâlnici“ sunt tot un fel de zăvelci cu diferența că au și fluturi pe ele și adesea 's înflorate cu fel de fel de rîuri, cruciulițe, etc.

(3) „Cătrințe“ sunt un fel de sorțuri, frumos lucrate pe care țerancele le pun una pe dinainte și alta pe dinapoi. Pe când zăvelcele și vâlnicele se par a fi romane, pe atît cătrînțele se par a fie resturi Daciane.

(4) „Spile“ e un ac cu care țerancele își prind cîrpa pe cap, adesea aceste ace au gămălii foarte ascuțite; de aci compararea găteli cui-va cu acul *Spile*.

(5) „Oblanic“ e un peșchir încolăcit ca un covrig pe care țeranca așează ce duce în cap.

(6) „Boracii“. Peste Olt și mai cu seamă în partea Jiului și a Gilortului li se mai zic copiilor pîn' la 10 ani *Boraci* și *Bursuci*.

(7) „Corlata“ e un fel de poliță (treaptă) pe care se pune vadra la ori-ce casă de țeran, căci ei de ordinar apa o țin la vînt.

(8) „Cloța“ înclocuește în Oltenia pe *Cloșca* de aici.

(9) „Gaia“ e o expresiune particulară muntenească dar care vine la ceea-ce un altul de pe-acea ar zice *Uliu*; uzitat de altreminte și prin Muntenia.

(10) „Dudoae“ e sinonim cu gonește, se uzită pentru paseri. rapaci.

Și luând țuturu 'n gură, îl tot sorb cu sete mare....
 Și apoi ne luăm drumul către sat pe o potecă
 Și pe drum vedem țărani cum dau chiote voioase!
 În sfârșit în sat ajungem;—cum mergeam pe uliți ênsă
 Niște șarle de cățele ne lătrau din prispa casei.
 Auziū în urma noastră cei ce se găseaū în cale
 Strigând tare, sē se-audă: Hodârr! șarlă și potaie!
 Și eșind până 'n portița ne priveaū cu voioșie.
 Porciū, oile și boii se aduseseră pe-acasă
 Pentru prânz. Vedeai berbeciū, vedeai oile la umbră.
 Porciū cu jijeū (1) la gâturī dau să sfarime stoboriū (2)
 Vițelușii vrênd sē sugă sco^teaū țipete duioase!
 Iată dar că ne oprirăm dinaintea unei case
 Ea era împrejmuită cu uluce; coperită
 Cu freștilă, (3) și atuncea Costandin deschise 'ndată
 Poarta mare 'n semn de cinste: două mari pătule 'n curte
 Un hambar de grâu și alte se vedeau printre frunzișuri;—
 În grădină sunt răzoare de-arpagic, de praz și ceapă.—
 Pe când eū priveam pe-afară, el în casă pregătise
 De-ale gurii, — și mă roagă moșul, vesel, ca sē intru;
 Pe când el cu Parașchiva, fică-sa așezaū masa.
 Ne-așezăm pe niște lăviți și mâncăm cu poftă mare,
 Iară fata ne slujește, — și ne 'ncepem sfatu nostru:
 Și îndată ea aduce în căldare-o mămăliga
 Pune lângă ea o azmă de subt țăst atuncea scoasă,
 Și alături cu legumea (4) iată vine-o tigănuță
 Plină de-ouă cu unt proaspăt și apoi âncē vre-o patru
 De fiertură, iar la urmă un puī bine fript pe taler.
 Câtă poftă-aveam atuncea! și tot sêrutând a ploseă
 O golim și ni sē aduce două oale smălțuite
 Si bēnd vin de-acela care scăpăra la limbă, tare,
 Imi uitasem de-ale lunei grije și necazuri rele!...
 După aceia 'mī luai drumul către casă;—dar acolo

(1) „Jijeū“ e un jug bifurcat și înțepenit într'o blăniță lungă, (mai mult sau mai puțin) care se pune la gâtul porcilor, cășinilor, etc., ca sē nu intre prin huditele țarinelor și se strice bucatele de prin holde.

(2) „Stoboriū“ sunt niște pari cu care sē îngrădește, curtea, ogrăzile, oboarele, etc., pe aici li se zice: *parmaci*, la noi ênsă *pârmaci* sunt mai scurți și numai celor mai înalți li se zice *Stobori*.

(3) „Freștilă“ se dice în Oltenia la blănițele supțiri de brad cu care țărani mai chiaburi (bogați) acopere casa. Ea se fabrică la munte. Pe aici i se zice: „Șiță“.

(4) „Legumea“ prin această vorbă țeranul nostru nu înțelege, ceea-ce înțelege aristocrația; ca mazăre, fasole, etc., el în lege, mămăliga, pâinea, etc.

M'aștepta întins dejunul, cū ziseiū dar măicușoarei:
Astă-zī nu'mī mai este foame!

1881, Octobre.

Scarlat C. Moscu.

ZORILE

Lacrămile Cerului au stropit deja foiele florilor, al căror miros suav se răspândește în atmosferă. Pe câmpia înverzită, în depărtare, zăresc rarele neguri ale nopții în luptă cu ziua triumfătoare ce și întinde aripelile de azur și în spațiu își ia zborul. Prin desele stufiguri—ici și acolo—ciripitul unei pasări, mai sficios ca glasul copilului în fața unui obiect ce îl surprinde, întrerupe, din când în când, monotonia dulce de care sunt fermecat.

Spectacol măreț! în fața căruia rămânem uimiți de frumusețe și de care nu se poate bucura de cât singur omul.

Imi place să admir astfel Natura, plină de voluptate și în delirul semi-somnului de care e coprinsă. O văd deșteptându-se, întocmai ca pe o femeie frumoasă, care în patul de odihnă, își desmierdează corpul egzercitându-se a-i reda mlădicerea pierdută în somn.

Mă închipuiesc atunci ca pe o adevărată curtezană, mândră de puterea seducătoare cu care e înzestrată; sorbesc în sațiu din suflarea ei plină de viață. Umi de voluptate, privesc în ochii ei azurii—în cari zăresc eternitatea—și problema sufletului îmi pare deslegată. Pe fruntea-i largă îmbrățișez nemărginitul, și vclul ce acopere întregul univers se desvăluie privirei mele. Lângă densa, auzul mi-e încântat de armonia odihnei, și, la accentele-i cerești, sufletul transportat în regiunile vieții eterne mă îndeamnă să uit lumea și orbirea ei. Tabloul ce am în față îmi umple privirea de o lumină dulce, ce mă face să nu mă mai gândesc la strălucire. Simț că renașe, căci o viață nouă circulează în toate vinele mele, și departe de nimicurile pământești îmi leagăn visul fericii pe sinu-i acoperit cu flori.

Mă mulțumit de cât cel mai norocos dintre amanții lumii, gândesc atunci că omul e creat să iubească Natura — unica frumusețe — și că inteligența, singura barieră ce îl desparte de dobitoace, trebuie să-i servească de călăuză în descoperirea voluptăților ei nemărginite.

Natura, — unica frumusețe, curtezana fără seamăn; izvorul voluptăților ne desceris e — e singura amantă căreia rămânem credincioși, o dată ce am iubit'o.

1881, Noembrie 19.

C. Drăgulăneșcu.

COLABORATORI NOI

„Literatorul“ are fericirea să înscrie cu începere de la acest număr și pe d. Gr. Ventura, între colaboratorii săi.

D-sa, ne trimite, de o dată, minunata sa piesă, „Camatarul“ pe care, o publicăm cu o deosebită plăcere.

Intre alți colaboratori, revista noastră, mai câștigă, tot cu începere de la acest număr, concursul d-lui Buzoianu, profesor de Istorie din Craiova, cât și pe acela al d-lui Zamfiroiu, talentatul poet, care promite a se scutura de lenca atât de iubită Muzelor.

Tot de o dată, anunțăm și viitoarea participare a d-lui Dim. D. Racoviță, de care vom publica în curând, o serie de „Tipuri-Apărute.“ Tânerul scriitor este plin de talent și nu ne îndoiim că, contrastul ce și propune să producă va fi la înălțimea „Tipurilor Dispărute“ ale d-lui Macedonski.

CAMATARUL

Comedie originală în două acte și în proză

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE

GRIGORE VENTURA

PERSOANELE:

D-nul *Belnescu*.

D-na *Elisa*, femeia lui.

„ *Beriniano*, mama Elisei.

„ *Garanescu*,
„ *Abadianu*, } amice ale Elisei.

D-nul *Abadianu*,
„ *Frumușescu*, } amici ai lui Belnescu.

„ *Volbureanu*, adv., amic intim al lui Belnescu.

„ *Avram Natanson*, israelit; banchier.

Ion, slugă veche a lui Belnescu.

Betti, cameriera Elisei.

Nicolae, bucătar țigan.

Localul e un salon prin care, de o parte se intră în apartamentul d-lui Belnescu de alta în al Elisei. — Două uși în fund. Mobilarea elegantă, o garnitură, două canapele, două mese, două oglinzi, etc.

Scena se petrece în București „într'o casă aristocratică“.

ACTUL I

SCENA I

ION, BETTI.

ION (curățând o haină)

Șapte ore de dimineațăși cuconașul n'a venit încă acasă—și asta pentru a treelea dată într'o săptămână. Arzale focul să le arză cărți și cine le-a scornit.

BETTI

Și beată cuconița n'a dormit până în zori de zioe!

ION

Noroc că nu dorm amândoi într'o odaia.

BETTI

Prostule, tocmai dacă ar dormi într'o odaia, n'ar putea se vie ștregarul de cuconaș acasă când voiește.

ION

Apoi voi streini ne ați adus toate năravurile astea în țară.

BETTI

Iată cuconașul.

SCENA II.

ION, BETTI, BELNESCU

BELNESCU (intrând repede cu toaleta în desordine)

Betti! dute de 'mă adu pantofi. (Betti ese) Ioane! nu știi dacă s'a deșteptat cuconița?

ION

Nu cuconașule, abia a adormit.

BETTI (reintrând cu pantofii)

Iată pantofii

BELNESCU

Ioane, du' în odaia mea. (Belnescu și Ion es la dreapta).

SCENA III

BETTI (singură)

M'a trimes să-î aduc pantofii ca să vorbească cu Ion; lasă Domnișorule că te-oi face eu, alerg la cucoana mare să-î spuie ce s'a petrecut și în astă noapte (s'aude clopoțelul la stînga) cuconița mă chiamă! (ess prin fund).

SCENA IV.

BELNESCU

BELNESCU (eșind din odaia lui în halat)

Sunt prea enervat ca să mă culc! Ce fatalitate a picat asupra mea, trei miș de galbeni pierd într'o săptămână, îmi stric sănătatea și norocul și toate aceste de ciudă că Eliza mea nu mă iubește, este rece pentru mine, care o iubesc din toată puterea sufletului meu! Dar este demn de un om ca mine, să se arunce în viața cea mai desfrănată, pentru că nu este iubit? Nebun ce sunt! caut un mărgăritar prin noroiu — voind să escit amorul nu merit de cât disprețul; sentimente ce nu se unesc nicî-o-dată!—Dar este încă vreme să mă opresc în calea asta nerușinată, o da! Eliza mea mă va ajuta. Nu se poate să fie atât de indiferentă, ca să nu mă asculte când, aruncându-mă la genunchile ei, îi voi spune.... (Eliza intră) Iată'o.

SCENA V.

BELNESCU, ELIZA

ELIZA (intrând la stînga în costum neglijat, cu un ton rece).

Bon-jour Domnule Belnescu, deja sculat? așa dimineață?

BELNESCU (ambarasat)

Nu știu cum s'a întîmplat..... nu puteam dormi.... vremea era așa de frumoasă..... soarele străbătea în odaia mea.....

ELIZA (mergînd spre fereastră).

Dar 'mî pare că plouă!

BELNESCU

Drace! Ah! astă-zî tare dimineață nu ploua!

ELIZA (rece)

Se poate (șade pe o canapea și citește într'o carte; Belnescu șade pe alta, apucînd diferite obiecte Tăcere destul de lungă. Eliza lasă să pice batista. Belnescu se repede și 'i-o dă).

ELIZA (rece)

Mergi! Domnule.

BELNESCU

Nimic Doamna mea..... Nimic. (altă pauză, după care Belnescu să scoală repede aruncînd cartea ce avea în mînă). Viața asta nu e de suferit, e o tortură.

ELIZA

Ce aveți, sunteți bolnav, n'ați dormit destul ?

BELNESCU

Elizo, te rog, lasă acest ton rece..... mă scoți din fire; așa trebuie să fie relațiunile între oameni căsătoriți de trei săptămâni? Dacă vom urma așa, luna cea cântată de poezi, cea dorită de amanți, luna noastră de mîere, va fi pentru noi un iad.

ELIZA

În adevăr prea fericită nu sunt.

BELNESCU

Cum voești să fii fericită, când pui o barieră de gheață între bărbatul tău și tine? Poate că eu nu doresc fericirea ta? Nu te iubesc? pe tine, care mî ești totul, pentru care ași da viața mea?

ELIZA

Vorbe, iar vorbe, noi femeile voim fapte; și nu pot spune că faptele tale arată iubirea asta înflăcărată.

BELNESCU

De sigur, mărturisese că viața mea nu este aceea a unui om însurat. Dar de ce? Căsătoria trebuie să fie pentru bărbat un sfârșit, o intrare în port după furtunile vieții; el trebuie să găsească în casa lui, pacea, afecțiunea, norocirea, iar nu răceala și indiferența. El trebuie să fie amicul, poate chiar amantul femeiei lui, iar nu vataful ei, pentru care numai atunci găsește un zâmbet când i trebuie o haină, un giuvaer sau ori care capriciu.

ELIZA

Da, pentru voi, căsătoria e un sfârșit, știm că ne dați numai ce vă rămîne din tinerețe, dar pentru noi, ea este un început. Câț ani de iluziuni, de visuri, petrecem așteptând această zi, în care intrăm în sclavie căutând libertatea. Credeți că destulă recunoscință vă suntem datoare pentru că nu ne lăsați se murim fete mari, și nu vă dați cea mai mică osteneală, spre a câștiga amorul nostru, la care vi se pare că puteți pretinde de drept.

BELNESCU

Tot drept și iar drept — cine vorbește de drept aci? oare te am făcut să simți vre-o dată despotismul conjugal, m'am impus amorului tău? Nu te am lăsat liberă a face ori ce-ai voit?

ELIZA

Curioși sunteți! credeți că ne place libertatea ce ne lăsați, și nu înțelegeți că ne place numai aceea pe care o luăm singură, fără voia voastră? A ne lăsa libere este a ne ofensa, noi suntem făcute spre a pune lanțuri, dar și spre a le purta.

BELNESCU

Dumnezeu știe ce vă place și cum să vă ea cineva.

ELIZA

E mai simplu de cât credeți, vom să fim iubite, iată toată aita.

BELNESCU

Se înțelege, ne permiteți a vă iubi, dar D-voastră rămâneți reci ca ghiata — ce egoism grațios!

ELIZA

Faceți și D-voastră ca grădinarul cel bun, el are răbdare și așteaptă pînă soarele face din boboc o floare; Așteptați, și voi puțin să înflorim la soarele amorului vostru — femeia iubește încet dar bine, voi sunteți îndată în flacără, dar cât ține focul de paia al amorului vostru? Noi iubim ca să iubim, iar voi iubiți ca să fiți iubiți; spune drept cine e mai egoist din noi doi?

BELNESCU

Vorbești par-că din tipar, dar pînă acum n'am observat nimic din toate aceste principii frumoase, în faptele tale.

ELIZA

Și când ai vreme să observi? Mă vezi abia câte-va momente toată ziua, ce vrei? acele puține momente se plâng, ca să mă urăști de tot? Oh Domnule Belnescu! ce fel de femeia ai cunoscut care să fi suferit și să fi vorbit? noi suferim dar tăcem (pune basmao la ochi, suspină). Dar ce folos aceste toate, m'am convins că nu sunt făcută pentru căsătorie.

BELNESCU (de o parte)

Doamne frumusică este, mă simt mișcat! (tare) Elizo.....

ELIZA

Ce este?

BELNESCU

Știi că tare te iubesc, fi și tu mai blândă, mai..... cum se 'ți spui..... mai..... femeia mea.

ELIZA (dulce)

Iorgule, eu știu că tu ești bun, dar.....

BELNESCU

Ce dar? nu mai este dar..... Elizo, draga mea.....

(s'aude Doamna Berignano)

ELIZA

Iată mama.

BELNESCU

Par-că dracu o aduce!

SCENA VI.

BELNESCU, ELISA, D-na BERINIANO.

D-na BERINIANO (intrând repede)

Scumpa mea Elizo cum 'ți este? Betti 'mă a spus că n'ai dormit toată noaptea, ești bolnavă?—ai plâns iară, väd că bărbatul tău te nenorocește..... Ah! D-l Belnescu aci? —ce minune! la nouă ore deja acasă? väd purtați bine cu biată Eliza mea.

BELNESCU

Cred că este puțin și a mea.

D-na BERINIANO

Sper că nu va mai fi mult timp. — Nu väd este rușine de așa purtare? Dar nu voiți suferi aceasta!

BELNESCU

Cât știu, nu sunt însurat cu D-voastră.

D-na BERINIANO.

Da, da, faceți spirit, mai aveți îndrăsneala de a glumi!—dar răbdarea mea sfirșește.

BELNESCU

Mă retrag Doamna mea, pentru ca răbdarea să aibă vreme să väd revie (intră în odaia lui).

D-na BERINIANO

Auzi mă rog, obraznicul?—dar tu Elizo, de ce nu mi-ai spus pênă acuma ce se petrece în casă?—de ce se afu de la slugi?

ELIZA

Beti a făcut făcut foarte rău, că 'ți a spus lucruri supărătoare.

D-na BERINIANO

Foarte bine a făcut biată fată,—dar pare că v'am găsit într'un tête-a-tête amoros? Se poate Elizo, tu, educată în ideile lumei mari să te uiți pênă acolo, ca să fii blândă cu bărbatul tău, mai ales când te desprețuește într'atât! Nu te recunosc!

ELIZA

Vezi mama..... era așa de bun..... îi părea atât de rău—ș'apoï în fine e bărbatul meu.

D-na BERINIANO

Nu te amăgi fiica mea, cunosc pe bărbai cum se linguesc când au păcătuit—ce șerpî! Elizo dragă, nu aluneca pe priporul tandreței cu bărbatul tău, căci atunci ești pierdută.

ELIZA

Mă sperî — dar ce să fac?

D-na BERINIANO

Fii cum ai fost până acuma, cum trebuie să fie, o femeie din lumea noastră, rece,

ceremonioasă — cu tact! Văd că nu sunteți făcuți unul pentru altul, nu voi să fi nenorocită, trebuie să iați alte măsuri!

ELIZA

Deja mamă?

D-na BERINIANO

Maș bine în pripă, de cât când va fi prea târziu; o femeie ca tine, cu zestre, nu rămâne nemăritată.

ELIZA

Dar el — are să fie atât de nonorocit!

D-na BERINIANO

Esti o copilă, nu înțelegi că toată această paradă de sentimente, ce face către tine, nu este de cât comedie? Dacă te-ar iubi, ar juca oare cărți toate nopțile? Te ar neglija?

ELIZA

Ai cam drept mamă. — Văd și eu aceste toate, dar n'am curagiul, să i le spun singură.

D-na BERINIANO

Lasă fata mea, lasă-mă pe mine, am mai pus eu și alți gineri la rezon. Dute de te imbracă, pune costumul cel neglijé ce ți-ai făcut acuma. Ași voi și eu să'l văd, vii îndată, — se vorbesc numai cu Nicolae pentru masa de astăzi, am observat că mâncați foarte rău.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ELIZA

Bine mamă — poruncește ce'ți place, te aștept. (intră în odaia ei.)

D-na BERINIANO

(chiamând) Ioane! (Ion apare) chiamă pe bucătar.

ION

Indată (ese prin fund.)

SCENA VII

D-na BERINIANO (siugură)

Nu poate să meargă menagiul; că nu se iubesc nu e nimic, par'că eu am iubit vreodată pe bărbatul meu? — dar sunt alte împrejurări mai importante; trebuie să pui ordine în casa asta. Eliza este prea modestă — când am măritat'o mi se spunea că Belnescu este bogat, se zicea că are zece mii de galbeni venit, acuma văd că n'are alte slugi în casă de cât numai... doi feciori, o camerieră, un bucătar cu ajutorul lui, un grădinar cu trei ajutoți, doi vizitii, doi randași, două femei de lucru și două spălătoare — se zicea că casa lui Belnescu este una din cele mai frumoase din București și n'are nici un salon de bal, nici o odaie turcească, nici un antreu secret, mobilele nu sunt

de palisandru, bois de rose sau boule, abia se vede prin colturi; — de pildă patul Elizei e de nuc, se poate mă rog, un pat de nuc într'o casă aristocratică? D-zeule în ce burjoasie a picat biată Eliza —dar masa?—nici-un șic franțuzese, fecior fără de mânuși, talere cu inițiale dar fără coroană, argintărie proastă și ce este principalul, un bucătar țigan.... (Nicolae cu Ion apare) Iată'l în persoană.

SCENA VIII

NICOLAE, ION, D-na BERINIANO.

(Ion rămâne în fundul scenei)

NICOLAE

Sărut picioruțele, măria ta.

D-na BERINIANO

Ce este astăzi la masă, Nicolae?

NICOLAE

Apoi de, măria ta, este supă de verdețuri, rasol cu hirean, sărmăluțe cu frunză de viță, musaca, frigăruie cu salata verde, baclava și poame.

M-me BERINIANO

Cine ți-a poruncit masa asta?

NICOLAE

Sărut mâinile măria ta, fac și eu cum făceam la cucoana mare când era măsafiri. Dacă nu vă place, voi face un borș de pui, o mămăliguță cu smântână și ochiuri, recituri de găscă pacea, iachnie, gușă de curcan umplut, friptură de pui, halva, clătite, chitră zaharisită! migdale, alune, mere...

M-me BERINIANO

Destul, cioara dracului! vrei să mă omori cu mâncările tale țărănești? — Ascultă, să 'mă faci un consomé.

NICOLAE

Sărut mâinile și picioarele măria ta, somn nu găsesse acum sămă rupi gātu.

M-me BERINIANO

E o supă prostule!—după aceea se 'mă faci beouf en daube!

NICOLAE

Cuconiță! doba trebuia să o fac de trei zile.

M-me BERINIANO

E de nesuferit țărănoiu—măi, carne de vacă cu sos.

NICOLAE

Apoi spune așa cuconițo!

D-na BERINIANO

Dupe accia se 'mî faci cotlete de oaiă și cap de vițel cu sos de broască țestoasă.

NICOLAE

Auleu cuconițo! suntem creștinii săracul de mine! nu'mî spure eă cuhnia....

D-na BERINIANO

Taci țigane — Un curcan cu trufe....

NICOLAE

Ha, ha, ha, înțeleg... trufanda.

D-na BERINIANO

Și un plump buding a l'anglaise!

NICOLAE

Cum ați zis măria ta? aolică mama mea, plum..... plum....

D-na BERINIANO (cu nerăbdare).

La șapte ceasuri să fie tot gata! (intră în odaia ficei sale).

NICOLAE

Bine cucoană, la șapte e noapte...

SCENA IX.

NICOLAE, ION

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ION (bufnind de rîs)

Ai pătit'o chir Nicolae!

NICOLAE

Cum zicea Ioane, plum... bat'o focu franțozeasca, umple gura omului fără se mănânce. — De mi'ar fi zis cel puțin să fac blamangele sau gelele care au tremurorul, cum făceam la cucoana mare, când venea vr'un conț la masă. — A înebunit cucoana, i'au intrat furnicî în cap (șuieră) auzi mă rog broască țestoasă? eă mă cărăbănesc din casa asta.

ION

Ce ciună soacra asta! — Când 'mî aduc aminte de răposata cucoana Săftica (își face cruce). D-zeu s'o ierte ce femea de treabă, daca ar trăi să vază.

NICOLAE (suspina)

Oh! (își șterge ochii și nasul cu șortul).

ION (repede).

Mă! nu murdări uniforma.

NICOLAE

De, de, că doar nu m'am dus la înmormântare ca să am basma. — D'apoî și tu, când

te văđ cu mănușile cele albe, și... și... dracul.... ba fracul.... știu eu cum ăl numiți cel cu două cozi, ămă vine se bufnesc de răs.

ION

Par-că mie 'mă place, dacă așa vrea cucoana mare — Dar dute la treaba ta, Nicolae!

NICOLAE

Iată că mă duc (ese).

SCENA X.

NATANSON, ION.

NATANSON, (intrănd repede).

Domnule Ioane, nu știu coconășu este acasă? am o trebșoară cu D-lui.

ION (de o parte)

Tare ămă vine să'i spuiu că nu e acasă, dar nu pot, că mă ocărăște cuconășul (tare). Acasă jupăne, dar ășteaptă pănă să se ămbrăce.... jupăne (intră ăn odaia lui Belnescu).

NATANSON

Eu ăștept.

SCENA XI

NATANSON

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NATANSON

Ce oameni Romănăi, sunt ămbrăcat ca toată lumea, n'am perciună, zic și zău! și tot.... jupăne ănceace, jupăne ăncolo.... Pare că fac ăntr'ădins. ăn alte țări nu este așa, la Paris, la Londra, la Berlin mai ales, ne cunosc toți, nu știu cum ne miroase, și cu toate acestea ne vorbesc ca la toată lumea. — Una din două! (Său romănăi sunt mai proști său noi suntem mai răi aci de căt ăn toată lumea). ămă pare că și una și alta — Bună țără ar fi Romănia dacă ar fi numai jidană ăntr'ănsa. — Ba nu ferească D-zeu n'ar fi nimic de făcut, — și acum, să vă spuă drept, ăntră noi vorbind, suntem prea mulți..... Ce avea nevoie Daniel ieri seară de pildă, să se amestece ăn trebile mele și să facă propoziția de bană la Iorgușor al meu? Eu ăn las pe Alecu, el să'mă lase pe Iorgu. Dar eu sunt aci de dimineată, pe mine mă primește Iorgu și ăn pat cănd are nevoie de mine și 'mă pare că ăstăzi.

ION (eșănd din odaia lui Belnescu).

Poftim jupăne! (Natanson iese).

SCENA XII

ION

ION

De ășă putea ăntoarce gătul jidovului acestuia și la tot neamul lui! — Doamne urăță!

'mi sunt, ș'apoi intră în casă la noi, par'că sunt la balabustele lor, așa păcat e are conașul. Numai avocatul acela îl iubește, cei'alți toți... (Abadianu și Frumuseșcu intră prin fund.)

SCENA XIII.

ABADIANU, FRUMUSESCU, ION.

ABADIANU (căt-re Ion)

Spune stăpânului tău că am venit să-l vedem. (Ion iese).

FRUMUSESCU (aruncându-se pe un fotoliu)

Ce noapte! nu mai pot reveni de osteneală. — Ce goană de carți a avut bițtu Iorgu.

ABADIANU

A bah! are de unde perde. Atât îmi pare rău că n'am câștigat cea mai mare parte din ceea ce a perdut.

FRUMUSESCU

Eă mă mulțumesc cu 200 galbeni ce am luat, fără să am o lăscăie în buzunar, dar să-ți spui drept, bițtu Iorgu e omul lui D-zeu, cu el poate cine-va juca pe credit, dacă pierde nu plătește și se achită într'o altă ocazie; dacă câștigă, ia bani — și mare nevoie avem de bani.

ABADIANU

Cine n'are nevoie de dănsii? Ce este în lume mai dulce, mai bun de cât banul? Toate visurile, toate plăcerile să-mplesc ca prin miracol — Fii om de treabă, fii om onest, de geaba, n'ai bani, nu faci două parale. Fii șarlatan, fii tot ce e mai rău, trece chiar pe lângă codul penal, ai bani, ești considerat.

FRUMUSESCU

Așa este, dar este rău.

ABADIANU

Se poate, dar cine a făcut lumea? Noi de sigur că nu, suntem nevoiți s'o luăm cum este, și nu cum ar trebui să fie, căci alt-fel picăm în metafizică și ceea-ce este mai rău ne facem de ris.

FRUMUSESCU

De sigur, banul este mult, este tot, dar sunt momente în care este mai necesar de cât în tot-d'a-una. — Iată pentru mine acești 200 galbeni nu putea să vină mai *à propos*! — Inchipuește-ți că d-na Gimpeanu m'a dat a înțelege că dorește un brațel, pînă astăzi nu puteam să-l cumpăr ca să ajung la culmea dorințelor mele, dar acum mă duc îndată la giuvaergiu, să-i plătesc jumătate din prețul brațelului; — știți ca să nu l'în-văț rău. — Și dacă voi mai câștiga, poate l'oi plăti tot; dacă nu, *vogue la galere*! N'ar fi nici cea d'ânteu nici cea din urmă datorie care n'ași plăti-o.

ABADIANU

A *propos* de brațelet, am uitat să ți spun ce-va, știi? Domnul Gimpeanu a avut impertinența a oferi femeii mele o broșă de minune, aste însă n'ar fi nimic...

FRUMUȘESCU

Nimic? dar ce mai este?

ABADIANU

Femeia mea a avut gentileța de a mă întreba cât face?

FRUMUȘESCU

Se'nțelege că ți vei fi spus să nu accepte?

ABADIANU

Unde te trezești? De unde ești? I-am spus, din contra, după ce m'am încredințat că broșa face 300 galbeni — I-am spus să nu o pue, de cât într'o di, în care voiți fi câștigat o sumă însemnată în cărți; știi, asta de ochii lumii.

FRUMUȘESCU

Pas mal! și eu am văzut femei măritate care primea flori, buchetură, bomboane, mai făcea vr'un rămășag — mai juca câte un mic *trente et un* pe un napoleon miza, în care ar fi fost prea puțin galant să câștige cine-va — toate aceste mijloace inocente seculului frumos, de a ne prăda — cel puțin să păstra decorul — dar așa fâțiș...

BCU Cluj / Central ABADIANU Library Cluj

Este și un alt mijloc — voiți spune femeii mele, să nu primească broșa, dar pe altă parte voiți împrumuta 300 galbeni de la Gimpeanu. Cu toate că mie în toate lucrurile îmi place franchetea. — Astea sunt mofturi: sau permit femeii mele să primească cadouri, sau nu dar cum — le primesce — mi-e indiferent!

FRUMUȘESCU

Bravo! ved că trebuie să mă duc la școală — dar de însurat nu mă însor — și de ce să mă însor, n'am femei destule? Dacă unele nu mă primesc, fac ca să crează lumea că sunt ale mele, când mă întreabă cine-va — și de acești oameni bine-voitori sunt destui — zimbesc — și la sfîrsit, crede-mă Abadianu, mă conving așa de bine în cât îmi pare mie singur că sunt adevărate, — (ride) ha, ha, ha, bieții bărbați! — uită-te la Iorgu, bietul băiat — știi că Eliza a cam început a rădica ochii asupra mea? Îmi pare că a venit vremea să rischez atacul.

ABADIANU

Ascultă-mă, nu te prea grăbi, că poți să strici totul. Iorgu e o gîscă de smuls; dacă va simți însă ce-va — lucru ce se poate, că pe lângă alte năravuri rele are și pe acela de a'și iubi femeia — atunci, pace, s'au desvilit bateriile noastre.

FRUMUȘESCU

Lasă, ce dracu nu sunt copil, voiți fi prudent.

SCENA XIV.

FRUMUȘESCU, ABADIANU, BELNESCU.

BELNESCU (eșind din odaia lui).

Bună dimineața amicii mele — cum? așa de dimineață? poate n'arți dormit nici de cum? Bine că arți venit, vom dejuna împreună

FRUMUȘESCU

Merci Iorgule, sunt invitat la Adela, știți!....

BELNESCU

Ștrecăruțele! — de la o floare la alta! Fluturașule, când 'ți-ei arde odată aripile!

ABADIANU

Trebue să fi pierdut mulți bani în astă noapte, cartea era în contra ta, dar sper că vei lua revanșa de seară.

BELNESCU

În adevăr am pierdut mult, prea mult pentru mijloacele mele — dar asta 'mi-aduce aminte, că'ți datoresc 250 de galbeni — mă'ți scusa dacă nu voi putea să'ți plătesc până mâine. — Natanson 'mi-a promis bani, dar știți cum sunt camatarii; când te știu la aman îți fac nazuri ca să te juipoaie.

ABADIANU

Oh nimic când vei avea mă'ți plăți! numai îmi pare că sunt 320 galbeni, poate te-ai înșelat în socoteală, ori nu-ți aduci aminte.

BELNESCU

Să'ți spuți drept, nu'mă prea aduc aminte, dar se poate — vom vedea de seară, dacă voi putea veni.

FRUMUȘESCU

Ce poate să te împedice?

BELNESCU

Eh! voi ștrecării nu știți ce este un bărbat însurat! — ne invidiați luna de miere — căci o priviți de departe; de aproape însă mari pete are astă dulce lună! — Pata cea mai mare și pe care ar trebui toți astrologii căsătoriei s'o studieze.....

ABADIANU

Este?

BELNESCU

Este soacra.

FRUMUȘESCU (rîzînd)

Ha, ha, ha, soacra!

BELNESCU

Ea! soacra, — riđi Frumușescule — ce vrei să faci un bărbat, între o femeie tânără care privește pe soțul ei ca pe un străin, și o femeie bătrână care privește pe ginerele seii ca pe un inamic — când ești spionat ca un făcător de rele.

ABADIANU

E vina ta, — de ce nu pui ordine în casa ta? Eu am făcut condițiunile mele când m'am însurat, mai întâiu am zis... libertatea mea! Tu ești slab, ești amoretat; cea d'ânteu greșeală — intri în discuțiuni teoretice și abstracte cu femeile, a doua greșeală, a treia, și asta este ceama mare, în loc să lași ca femeia ta să aibă ceva de ascuns pentru tine, tu te porți ca un scolar, și faci tot pe furis. (Vobureauu apare în fundul scenei). Ascultă-mă Iorgule, femeia nu e dominată decât din momentul când a găsit în bărbat un complice pentru îndeplinirea slăbiciunilor sale.

BELNESCU (indignat).

Nu te înțeleg — saii, mai bine zis, nu voi să te înțeleg.

SCENA XV

BELNESCU, FRUMUȘESCU, ADADIANU, VOLBUREANU.

VOLBUREANU, (care a auzit cele după urmă cuvinte ale lui Abadianu s'apropie repede de Belnescu și'l lovește pe umăr).

Și bine faci Iorgule.

ABADIANU (rece).

Ah! E Vobureauu, omul moral *par excellence!*

VOLBUREANU

Nu este nevoie de mare doză de moralitate, spre a părea moral înaintea d-tale.

BELNESCU

Costică, nu începe iară filosofia nemțească, mai avem vreme pînă în seară spre a dormi.

VOLBUREANU (ironic).

Cea ce este un narcotic pentru organizațiunii căzute (cătore Frumușescu) poate fi un tonic pentru cele atacate numai (zimbînd către Belnescu).

ABADIANU

Domnul Vobureauu se crede înaintea unui tribunal — ar face bine să menazeze izvorul eloquiței sale pentru cauze mai demne de meritul seii.

BELNESCU

Destul domnilor — fie-care opiniunea sa.

FRUMUȘESCU

Noi, amice, te lăsăm în societatea atât de morală — atât de morală — a d-lui Vobureauu (ies amândoi).

SCENA XVI

VOLBUREANU, BELNESCU

VOLBUREANU (uitându-se după dânsii)

De ce a lăsat D-zeu de asemenea reptile rău făcătoare pe pământ?

BELNESCU

Ce vrei Costică, — și eu nu'î iubesc, dar ce să fac, așa e lumea mare.

VOLBUREANU

Te înșeli, acești oameni reprezintă jumătatea cea rea a lumii mari. — Francezii zic bine, *demi monde*, aceștia ar trebui să se numească *demi grand monde*. — Vezi face cum îți place Iorgule, dar eu nu te sfătuiesc să continui o intimitate atât de periculoasă.

BELNESCU

Lasă-mă Costică, nu mai sunt copil, — dacă ar fi numai aceasta, ar fi ușor, dar aci în casa mea mă simt împrejurat de inamici; cîiar îmi pare că soacră-mea escită pe Eliza în contra mea.

VOLBUREANU

Da! da! *dei amici mi guarda Iddio, de nemici mi guardero io*. — cine 'ți-e de vină — nu ți-am spus înainte d'a te însura — fata e bună, e un ânger.... dar....

BELNESCU

Dar ce?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VOLBUREANU

Dar familia....

BELNESCU

N'am luat familia!....

VOLBUREANU

Nu, dar ea te-a luat pe tine — cum! te puteai crede capabil de a lupta cu o soacră, cu surorî, cu frați, cu un număr nesfârșit de părăsiți conjugalî? Tu cu defectele tale, cu slăbiciunea ta de caracter? Ție îți trebuia un frîu dar nu pinteni, și ce pinteni veninați, care te gonesc în prăpaștie.

BELNESCU

Mergi prea departe Costică, — Eliza e bună, e incapabilă de a complota în contra mea.

VOLBUREANU

Copile! nu vezi că ea sermana nu știe ce face? nu vezi că greșelele tale, mici sau mari, coroborate și mărite prin buna-voință a rudelor, devin erime în ochii ei? — Cu toate acestea singurul mijloc de scăpare este....

BELNESCU

Care? Spune, tu ai eșperiență.

VOLBUREANU

După mine singurul mijloc este, de a deschide ochii femeii tale — Spune-mi drept, crezi că te iubește?

BELNESCU

Nu prea știu, — dar îmi pare că nu'mai sunt atât de indiferent.

VOLBUREANU

Atunci suntem scăpați.

BELNESCU

Vorbește tu cu Eliza te rog, eu am afaceri importante cu Natanson.— Trebuie să mă duc.

VOLBUREANU

Dupe acum ai încăput în mâinile lui Avram? Bravo! Nu perzi timpul. — Ah! știu, ai perdut iar în cărți, am auzit.

BELNESCU

Nu te amesteca unde nu'ți ferbe oala.—Te las, la revedere (esse).

SCENA XVII.

VOLBUREANU

VOLBUREANU

Are drept. Mă jurasem să nu mă mai amestec în afaceri de așa natură, dar nu pot să las pe bietul Iorgu să se piardă,—ce se fac? — el zice că Elisa începe a'l iubi, am observat și eu că are ochii roși adesea oare. Ea plânge, prin urmare suferă; femeia care suferă e probabil că iubește. — Să spuți Elisei, să 'i arăt pericolul în care se găsește — nu! Aș putea să compromit totul. Mai bine să o eerc, făcându-mă că înlesnesc divorțul. — Ah! urâtă comedie am să joc, dureroasă mai ales pentru mine, căci comedia la mine a devenit dramă. Destule suvenire dureroase, înapoi umbre ale trecutului! Să gândim la present. — Cum să scap pe bietul Iorgu din ghiarele Jidovului de Natanson? Putea-voiu obține ceva de la dînsul? Greu, căci de și modernizat, e evreu cu toate acestea voiu încerca, — mai rămâne un inimic, bătrîna! trebuie să mă lingusec pe lingă ea, menajîndu'i slăbiciunile. — D-zeule! dacă voiu putea isbuti cu evreu și două femei, sunt un om mare (să aude pîșăitura unei rochi) Eată Elisa.—la rolul meu.

BETTI (anunțînd)

Intrați Madame, alerg să spuți coconiței (intră în odaia Elisei. D-na Gărănescu intră).

VOLBUREANU

Nu e Elisa! . . . E ea! . . .

SCENA XVIII.

D-na GARANESCU. VOLBUREANU

D-na GARANESCU

Ah! Domnul Volbureanu!

VOLBUREANU

De sigur căutați pe d-na Belnescu și mă găsiți pe mine, schimbul nu este avantajos pentru d-voastră.

D-na GARANESCU

În adevăr căutam pe Elisa, dar uo om de spirit și un vechi și bun prietin, să întâlnească tot-d'a-una eu plăcere.

VOLBUREANU

Doamna mea mă confundați.— Mă găsesc într'o pozițiune grea. Epitetul măgulitor ce mi-ați dat mă silește ori-cum a face spirit.— Știți că e greu tot-d'auna, dar mai ales înaintea d-v.?

D-na GARANESCU (șezând)

Destule complimente,— spuneți vă rog ce să petrece în societate? — Ieri la șosea v'am vorbit atât de mult de nenorocirele mele proprie că nu m'a rămas vreme să vă întreb, de alți. D-v. care frecuentați atâta saloane, trebuie să știți multe. De când m'am despărțit nu mai văd pe nimeni și chiar de-aș întâlni pe cine-va n'aș voi să întreb, căci sunt sigură că nu aud de cât intrige și iară intrige.

VOLBUREANU

Faceți ca marinarul, când nu mai este pe mare, și ar dori cel puțin să auză vuetul valurilor ei, — negreșit fără a vedea stincele. Mare atracțiune are lumea mare pentru femei!

D-na GARANESCU

Ca să-mi permiți a continua metafora ce ați întrebuințat, știți că eu nu m'am retras în port după furtune și voiajuri depărtate. Am fost zdrobită pe mare lină, eșind din port. Cel d'ânteu pus în viața mea a fost o stincă, prin urmare dorința mea de a auzi ce-va din lume este numai o curiositate, — tot așa ași putea de pildă cere de la cine-va să-mi spue, ce este fericirea... pe care n'am cunoscut'o.

VOLBUREANU

Cum doamna mea, tânăra, frumoasă cum sunteți n'ați cunoscut fericirea? După mine cea mai mare fericire este de a face pe alții ferice, și asta cred, că depindea numai de la d-v.

D-na GARANESCU

Îmi închipuesc că fericirea conține o părțică de egoism, și nu poate eczista de cât într'un cerc restrâns, ca familia, unde tot ce iubim ne este la îndemână.— Bucuriile familiei ale căminului îmi pare că sunt cele mai dulcea, — uu știu de ce, — poate pentru că nu le-am gustat, sau mai bine zis, n'am știut a profita de ele, cel puțin așa e visul meu.

VOLBUREANU

D-voastră femeile, aveți acest frumos privilegiu de a simți ce gândim, aveți cum am zice uă a doua vedere a inimii. Și aci inima v'a condus pe calea dreaptă, căci după mine, familia e baza societății. Dar ce folos? Vedem în toate zilele că oameni tineri care au tot spre a fi fericiți, calc norocul în picioare. Iată aci în casa aceasta...

D-na GARANESCU (iute)

Cum d-le! Elisa? — Nu se poate, răspunde de ea.

VOLBUREANU

M'ați înțeles rău doamna mea. În casa aceasta, voiam să zic, prin mici greșele din ambele părți, prin intrige infame, un menagiū este amenințat de a se desface.

D-na GARANESCU

Am observat în adevăr că Elisa plânge, dar spuneți d-nule Volburene, este ceva nou? Pot să fac ceva? Dispunți de mine.

VOLBUREANU

D-zeū v'a trimes. — Se înțelege că puteți, și foarte mult.....

E-na GARANESCU

Spuneți voi face tot.

VOLBUREANU

Dacă Elisa va vorbi de divorț, arăteți'i pericolul în care pică, depingeți'i starea unei femei despărțite, în fine faceți ce vă va spune inima. — Ce va căși din inima d-v. nu va putea să fie de cât bun. Eat-o că vine.

SCENA XIX

ELISA. D-na GARANESCU. VOLBUREANU

ELISA (eșind din odaia ei și alergând spre d-na Gărănescu)

Mii de scuze că te am făcut să aștepti dragă Eleno, eram ocupată cu croitorul, care 'mă adusese o rochie de probă. — Ce bine ai făcut că ai venit. N'ai văzut costumul meu cel negligé! ași voi se'mi spu' opiniunea ta. (căt're Volbureanu) Mă ertați domnule Volburene, plăcere de a vedea pe Elena m'a făcut să nu bag de seamă—dar d-v. nu aveți nevoie de ceremonie, la noi sunteți a-casă.

VOLBUREANU

A eeda înaintea d-nei Gărănescu este o nenorocire. Dar doamnele mele, când planele apar la orizont, sateliții se retrag; se'mi permiteți dar a mă retrage, căci am un proces astăzi, și n'ași voi se fiū în înlărziere (esse).

SCENA XX

ELISA. D-na GARANESCU

ELISA

Șeși aci lângă mine scumpă Eleno, de la nunta mea nu te-am văzut decât foarte rar. —Nu știū ce plăcere îmi face de a 'mī putea revărsa sufletul într'o inimă amică. 'Ţi aduci aminte de visurile noastre din pensionat? Ce proaste și ce fericite eram atunci! (suspină) În zadar, soarta e oarbă, nu o putem schimba, așa era scris.....

D-na GARANESCU

Ce ai Elizo dragă? Te vėd tristă, nu ești fericită? cu toate acestea ai un bărbat tēnēr, bun, sunteți bogati, nu vė lipsește nimic.

ELIZA

Nu, nu'mi lipsește nimic, și cu toate aceste simt că'mi lipsește ce-va. — Cum să te fac să înțelegi Eleno? Fericirea nu trebuie să fie ast-fel, căci atunci cum ar fi nefericirea? Știi cum s'a făcut căsătoria mea....

D-na GARANESCU

Cum se fac toate la noi; într'o dimineață părinții ți-au zis că un tînăr te cere, că e un băiat bun și bogat. Mama ți-a zis că veți avea rochi, trăsuri, slugi, că veți merge în lume.

ELIZA

Și eu care nici gîndiam că poate consiste fericirea în alt-ceva am zis... sau mai bine părinții au zis da, pentru mine. — Nu am văzut pe bărbatul meu de cât câte-va zile înainte de căsătorie, și tot-d'a-una în societate; nu'le cunoșteam, prin urmare nu'liubeam.

D-na GARANESCU

Dar cum?

ELIZA

Acum ce s'eți spuți, mă simt nenorocită. Iorgu mă neglijează, eu simt că l'ași putea iubi, dar m'e frică să mă disprețuiască. — Mama zice că nu suntem făcuți unul pentru altul, și pare că așa este; dar n'am încă curajul de a vorbi de divorț.

D-na GARANESCU (tute și călduros)

Ce ai zis, divorț? — Tu vorbești de divorț? Elizo! dar știi ce este cuvîntul acesta? D-zeule! nu te grăbi, ascultă-mă, uită-te la mine, și eu m'am despărțit, vorești să ajungi ca mine? gîndești poate că în divorț vei găsi libertate? Ce amăgire! În loc să fii sclava unuia vei fi a tuturor. Este o ființă mai nenorocită în lume de cât o femeie tînără despărțită? Dar cum a născut ideia aceasta în mintea ta? Ce ânger rău ți-a insuflat'o? Eliso draga mea, nu te sinucide!

ELIZA

Nu este încă nimic decis, este numai un proiect.

D-na GARANESCU

Elizo nu te juca cu lucruri serioase, este deja destul de trist când într'un menajiu s'a pronunțat cuvîntul, divorț. Defectele bărbatului tău sunt defectele tinereții, el e bun nu iubește pe alta. Căsătoria consistă în concesiuni mutuale. Belnescu te iubește, caută și tu s'e'l iubești.

ELIZA

Eu nu știu ce este a iubi.

D-na GARANESCU

! Veți învăța! Cel mai bun profesor este răbdarea, veți avea un copil, și atunci totul se va schimba.

ELIZA

Ce nenorocire ar fi să fiu mamă! voiu fi legată acasă, nu voiu putea merge în societate. — Ș'apoi un copil — al lui — nu mă pot învăța cu idea asta.

D-na GARANESCU

Asa vorbești acuma, pentru că repezezi cele ce ți s'au spus, dar când vei vedea, când vei auzi o ființă, opera suferințelor tale, când vei vedea-o zîbind și iutîndu-se spre tine brațele sale inocente ți aduce aminte de mine, și vei bine-cuvînta pe D-zeu care ți a dat'o.

ELIZA

Imi faci un tablou așa de frumos de bucuriile maternității în cît mă faci curioasă.

D-na GARANESCU

Crede-mă Eliso, realitatea este și mai frumoasă, ai răbdare, te voi încuraja (Ion apare).

ION (anunțând)

D-na Abadianu.

SCENA XXI

D-na ABADIANU. ELIZA. D-na GARANESCU

D-na ABADIANU (intrînd în toaleta mare)

Bon jour, scumpă D-na Belnescu. — Ce costum încântător porți, se vede că sunteți în luna de miere.

ELIZA

E foarte simplu. Dar doamnele nu se cunosc? D-na Abadiano, vă presint pe amica mea cea mai bună. D-na Gărănescu.

D-na ABADIANU

Mă bucur atât mai mult de cunoștință, că am auzit laudându-se pe toate tonurile, virtuțile d-nei Gărănescu.

D-na GARANESCU (ironic)

Nu sunt respîndită în lumea mare ca d-v. prin urmare virtuțile mele, cum bine voiți a le numi, nu sunt espuse la atâtea pericole (sculându-se după scaun) Scumpă Eliso te las, dar voi veni să te vîz după prînz. (salutînd) *Madame* . . . (esse)

(Va urma).

Gr. Ventura.

LEIA

Brună, 'naltă și frumoasă
Mi-ai părut când te-am vîzut,
Zîmbete aveai pe față,
Farmece pe sîn plăcut!

Oîchii tîi cu 'ndrăgostire
Oglînzîndu-se 'ntr'ai mei,
Ferecară al meu suflet
Intre lanțuri de schinte!

Și sedus de-a ta splendoare,
Intr'al soartei mele joc,
Te 'ntrebaî de al tœu nume
Inger cu priviri de foc!

Tu atunci, mi-ai dat rœspunsul
Ce pœstrez în pœiptul meû:
— „Este Leia al meû nume
„Și sunt fică de Ebreu!“

Bucuresci 1881

Paraschiv Georgescu.

MATER DOLOROSA

ὦ τάλαινα φίλη, ὦ μήτηρ δειλία,
Ὁ βίος σειρά δδυνῶν φρικαλέα,
Ἡ γῆ δυστυχοῦντων θνητῶν κατοικία
Στιγμὴ ἢ χαρὰ μας, αἰὼν ἢ πικρία.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Ἡ γῆ τόπος θρῆνων, δεινῶν ἐγκλημάτων.
Ἐν πείσματος ὥρα αὐτὴν διαπλάττων,
Τὸ ἔργον τοῦ φεῦ! ὁ θεὸς κατηράσθη
Ἡ γῆ ἐξ ἀρχῆς δυσδαίμων ἐπλάσθη.

Ἐκ πρώτης ἡμέρας ἡ μοῖρα πληροῦται:
Οὐδεὶς ὁ μὴ κλαίων, ὁ βίος θολοῦται,
Στυγνὴ συμφορὰ ἐπὶ πᾶν ἐξετάθη,
Καὶ ἤρξαντο ἄδου καὶ πόνοι καὶ πάθη.

Ὅργῆς ἀμειλίχτου ὁ ἄνθρωπος θῦμα,
Ὁδεῦει βεβραῖως πρὸς ἄχαρι μνημα.
Δεινῶν ὑφιστάμενος μαύρας θυέλλας,
Χαρᾶς ἀληθοῦς οὐδαμοῦ ἐλέπων σέλας. . . .

Οὐχὶ ἀλλαχοῦ! ἀλλ' ἐδῶ τιμωρία
Ὁ ἄδης ἀπλοῦται, βασάνων ἐστία!
Ἡ μήτηρ πευθοῦσα θὰ κλαύσῃ μὲ γόον,
Πλὴν τίς θὰ τῇ δώσῃ τὸ τέκνον τάθῶον;

Οὐδεὶς! . . . μάτην, μάτην οἱ τόσοι της θρῆνοι!
Ἄρατος, ἀτέρμων αὐτῆς ἡ δδύνη,
Δακρύων φεῦ! πλήμμυρα αὐτὴν περιλούει,
Οὐδεὶς πλὴν τὴν βλέπει, οὐδεὶς τὴν ἀκούει.

ὦ! δύστηνε μήτηρ!— σφαλῶν τὴν πορείαν,
Κᾶν ἄγγελος ὧδε κατέλθῃ, πικρίαν,

Φρικτήν θά γευθῆ, καταγίς θά μαράνη!
Τὸ πλάσμα τ' ἄδρον, καὶ αὐτὸ θ' ἀποθάνῃ

Ἡ γῆ τόπος θρήνων, δεινῶν, ἐγγλημάτων . . .
Ἐν πείσματος ὦ αὐτὴν διαπλάττων,
Τὸ ἔργον τοῦ φεῦ! ὁ θεὸς κατηράσθη. . . .
Ἡ γῆ ἐξ ἀρχῆς δυσδαίμων ἐπλάσθη.

Ὡ τάλανα φίλη! ὦ γύναι δειλαία,
Ὁ βίος σεῖρά δδυνῶν φρικαλέα,
Ἡ γῆ δυστυχοῦντων θνητῶν κατοικία,
Στιγμὴ ἢ χαρὰ μας, αἰὼν ἢ πικρία.

Στιγμὴν μίαν μὲνῃν, στιγμὴν παραδείσου,
Τὸ τέκνον σου, μητέρα, ἔχαρ' ἢ ψυχὴ σου,
Καὶ τώρα παντλήμων θά κλαύσης αἰῶνα!
Τὴν τόσῃν σου τίς θά εἰπῆ ἀλγηδόνα;

Καλλίμορρον ἄγγελον εἶχες πλησίον,
Λαμπρὸς ρύαξ ἔλεγες θά ρεύσ' ἢ ψυχὴ σου,
Ὁ ἄγγελος ἕμως εἰς γῆν παρεδόθη,
Καὶ ὁ νέος σου βίος καιρίως ἐτρώθη. . .

Ὡ! κλαῖτε, ἀθλία, καὶ πληττε τὰ στήθη,
Χαρὰν ἀμιγῆ ὁ θεὸς μᾶς ἤρνήθη,
Φεῦ! μέχρι θανάτου σου τὸ τέκνον ἄν κλαύσης
Ὅδ' ἀπαξ αὐτὸ ἐφεξῆς θ' ἀπολαύσης.

Σιδήρεον ὕπνον τὸ τάλαν κοιμάται,
Ἐνῶ δ' ὁ βορρᾶς ἐπὶ τάφων μυκᾶται,
Ἐντὸς μιὰ κκουργία τελεῖται . .
Μητέρες, ἐγράφη πικρῶς νὰ θρηνητε!

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΠΑΠΑΖΟΓΛΗΣ.

CĂTRE „CONTIMPORANUL.“

Atragem atențiunea iubitorilor noștri confrății, că în No. 10 al „Contimporanului“, versurile puse ca epigrafa poezia *Iluzii pierdute* de d. G. Costin, și semnate „C....“ sunt ale poetului A. Deparațianu, iar nici de cum ale anonimului „C, puncte, puncte.“

Și trist e timpul-acela când nu mai află-albina
Parfum în crinul văii, amor în sîn, vergina,
Poetu 'n liră cânt!
Când aripa'ți topită de-a lumii perfidie,
Cazi trist Icar, cu visuri, cu-amor, cu poezie,
Din ceruri la pământ!

(„Deparațianu“)

vă rugăm să ni-l faceți conștienți noștri din Iași, de câte
și la noi, versuri de alții purtând o altă semnătură de cât
și. și aceasta, în interesul literaturii.

La ceasornicul meu (1)

O! Ceasornic, ca și mine tu ai stat de oboseală. . . . ,
Eu,—sdrobit de suferință,—tu,—mașina ți-ai stricat. . .
Amându-oi avem o soartă, . . . amându-oi, o înșelăciune:
Tu,—că n'o să fi dres iară,—eu, că 'n veci voi fi uitat!
1881 Caracal.

I. I. Trutzescu.

DESAMĂGIREA

— PASTEL —

Este în mijlocul iernii.

E ger de crapă pietriș, și zăpezii suflă cu putere.

Sunt două-spre-zece ore de dimineață.

De marginea orașului, o casă își ridică cu umilință învechita sa zidărie. Acoperișul ei gâmbă sub greutatea nămei anilor de când e construită. În mijlocul casei, în fața unei sobe,—aproape rece,—și în care cel din urmă cărbune se miștuiește cu repezi-
ciune, ascunzându-și în cenușe o ultimă rază de lumină,—o femeie îmbrăcată în zdrențe
alăptează din secatul ei sin o vârstare a coapselor sale, un copil searbăd și bolnăvicios.
Pe genuchii ei un băiat de șase ani își reazină capul, și se silește în zadar de a-și
dezamorți mâinile de frig ascunzându-le în buzunarele zdrențușilor sei pantalonii.

— Mamă!... glăsuiește, el suspinând... 'mă-e foame!...

— Așteaptă, dragul meu, așteaptă... o să vină tată-tău care o să aducă pâine,— res-
punde nenorocita mămă încercând să prelungească, prin făgădueli, nădejdea fiului ei
suferind.

(1) Am publicat mai multe poezii ale acestui ténăr, dar nu i-am zis încă nici un cuvânt de îndem-
nare. Cu toate că din versurile sale, se vede un început de talent poetic. Am tăcut și am așteptat, căci
este ténăr și am voit pe de o parte să ne încredințăm dacă e stăruitor, și pe de alta, să nu ne jenuim
că face ca mulți copii să ia câmpii și se cred pe loc genieri. Așteptarea a fost destul de lungă, credem pen-
tru a-i spune că stătea să publicăm astăzi o *admirațiune*, și că, prin silință și citire, se va putea înțea trep-
et în sferele înalte ale poeziei. Să scrie dar, să citească și să se înarmeze de curaj, căci scara care duce
la culme, este scara suferinței, a mizeriei și a necontenitelor dezamăgiri. Dacă prin urmare îl înțeamă vo-
ntărea: Sursun corda!

Nota „Redacțiunii”.

— Dar, mamă! căntă o să soscască el... de-azi amineţată
 omneit de fame: căci fiamea e crudă: ea nu vrea să tie de mine
 în bordeie, ea este acotaşi, — tot-d'a-una aceeaşi

Coşdul de la ţiţa ţipă...

Băatul aşteaptă cu nerăbdarea în suflet...

Crivăţul suflă cu îndoită puteri...

În acest minut, un zgomot cadentat se aude... Sermana mună şi aşinteste
 de samă: este zgomotul unor paşuri îndesate ce se apropie de uşa casei.

— Este bărbatul măi, sopteşte ea bucurându-se.

— Este tata care aduce pâine, — îngână băiatul hănând, pe figura căruia se ză-
 grăveşte o rază de speranţă.

Uşa se deschide...

Decepţiune!... Omul ce intrase nu e bărbatul, nu e tatăl care aduce pâine fami-
 liei sale sfâşiată de fame: este agentul fiscal, adică omul neînduplecat al stăpânirii;
 care strânge birul bogatului ca şi pe cel al săracului, care îi vinde şi cenusa din va-
 tră, când nu mai ai cu ce îl plăti; care, pentru cel nenorocit şi nevoias, e mai crud
 de cât legea, mai neîndurător de cât un tiran, mai înfrăţitor de cât un cerkier.

El, omul Visticriei, se uită în jurul său. Nepăsător la priveliştea ce are înainte,
 mut şi surd la rugăciunile sermanei femeii, pune pecaţile de confiscare pe tot ce poate
 ca ome cocioba acelor contribuabili, şi se feliçitează că şi îndeplineşte datoria în consti-
 şia. Iar şuerătura vântului, plângătoare ca şi glasul celor din casă, în zadar se aude
 s flând prin clanta uşei, ca şi cum ar voi să-şi amască rugăciunile cu ale acelor din
 nauntru...

1881, Noembre 18, Braïla.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Mihail Demetrescu.

NECROLOG

Vasile Sălescu, vechiul profesor de la Lyceul Sfântul Sava, a încetat
 din viaţă. Meritele sale de profesor cât şi calităţile sale de om, ne fac să
 regretăm pierderea sa şi să zicem din adâncul inimii: *Să-i fie uşoară piatra
 mormântului!*

BIBLIOGRAFIE

Poeziile d-lui A. A. Macedonski, aă eşit de sub tipar, ele formează un elegant
 volum (format charpentier) conţinând 440 pagine şi sunt precedate de o privire critică
 asupra poeziei, pe care, am publicată în numărul trecut, sub titlul de *medita*. Poetul a
 dedicat cartea sa ilustrului literat d. T. L. Maiorcsu. — De o eam dată, se află depuse
 spre vânzare numai la librării-editori Ig. Haimann şi Schönfeld. Calea Victoriei 76, pe
 preial de 1 lei. Acelaş voiium lucos legat, la tipsea, va costa 6 lei. — Poziile în ces-
 tiune, dintre cele mai alese ale poeziei, erau de mult aşteptate de public şi nu ne îndouim
 că iubitorii de literatură se vor grabi a le cumpăra, mai ales că ele nu lăsa de dorit nici
 în privinţa tiparului, eşit fiind din atelierele tipografice Cartii Regale, la d. Fr. Göbl. —
 Felicităm pe editoii de nemeita ideile ce au avut întru tipar, dând lit ra ma este pusă la
 indecs şi ne oprim pentru astăzi aci.